

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Jug

Dejavniki šolske (ne)uspešnosti osnovnošolcev v Prekmurju.

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Jug

Mentorica: doc. dr. Metka Kuhar

Dejavniki šolske (ne)uspešnosti osnovnošolcev v Prekmurju.

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Zahvala

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Metki Kuhar za vse iskrene nasvete in potrpežljivost pri pisanju diplomskega dela, za pomoč vedno, ko sem jo potrebovala. Iskrena hvala mojima staršema, ki sta me spodbujala in mi tudi pomagala pri empiričnem, terenskem delu. Hvala vama, da sta bila ves čas ob meni. Hvala fantu Dominiku ter vsem kolegicam, prijateljicam, ki so mi stali ob strani v času nastajanja naloge.

Dejavniki šolske (ne)uspešnosti osnovnošolcev v Prekmurju

Fokus diplomskega dela so dejavniki učne (ne)uspešnosti osnovnošolskih učencev v regiji Prekmurje. Ugotovitve iz dosedanjih raziskav so, da na to lahko vpliva več raznovrstnih dejavnikov, ki sem jih uvrstila v 3 širše kategorije in sicer družinsko okolje s socialno ekonomskim in materialnim položajem družine in določeno stopnjo spodbud in motivacij s strani staršev. Naslednja kategorija vključuje šolsko okolje, ki obsega pedagoško delo učiteljev in določeno stopnjo spodbud ter motivacij s strani učiteljev. V zadnjo kategorijo, osebne značilnosti učencev pa je umeščena predvsem notranja motivacija osnovnošolcev za doseganje določenega učnega uspeha. Dejavniki se med seboj povezujejo, v celoti pa pomembno vplivajo na raven dosežkov in učno uspešnost prekmurskih osnovnošolcev v šolskem sistemu.

Ključne besede: učna (ne)uspešnost osnovnošolcev, družinsko okolje, socialno-ekonomski status, bivalno okolje (regija), motivacija.

Factors of (un)success in elementary schools in Prekmurje

In my thesis, I focused on factors of scholar's (un)success in elementary schools in region Prekmurje. The results of previous researches show that many factors influence and I classified them into 3 extended categories: family sphere with social economic and material status of family and degree of stimulation, motivation of parents. The following category is sphere of school, which includes pedagogical work of teachers and degree of motivation, stimulation from teachers. The last category are personal characteristics of scholars with internal motivation of pupils for success in school. Factors are connected, but in entirety they have important influence on level of results and success of Prekmurje's pupils in school system.

Key words: school (in)efficiency of primary school children, family sphere, social-economic status, region, motivation.

Kazalo

1 UVOD	7
1.1 Opredelitev raziskovalnega problema	7
1.2 Cilji diplomskega dela	8
1.3 Metodologija in vzorec raziskovanja.....	8
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	9
2.1 Družba danes-vidiki, pomembni za izobraževanje.....	9
2.2 Pomen izobraževanja v sodobni družbi-evropski okvir	10
2.3 Stanje šolstva v Sloveniji.....	11
2.4 Predstavitev slovenske osnovne šole.....	12
2.5 Premiki v slovenskem osnovnošolskem izobraževanju.....	14
2.6 Slovenija v mednarodnih primerjalnih raziskavah	15
2.7 Medijsko poročanje o učni (ne)uspešnosti osnovnošolcev v Prekmurju.....	15
2.8 Bivalno okolje učencev (regija).....	17
2.9 Vpliv staršev in družinskega okolja na učno (ne)uspešnost osnovnošolcev	18
2.10 Vpliv šole na učno uspešnost.....	20
2.11 Vpliv osebnostnih značilnosti na učno (ne)uspešnost osnovnošolcev	23
3 EMPIRIČNI OKVIR.....	24
3.1 Izvedba anketnih vprašalnikov in intervjujev.....	24
3.2 Analiza rezultatov anketnih vprašalnikov	25
3.3 Analiza rezultatov intervjujev	41
4 ZAKLJUČEK.....	49
5 LITERATURA.....	51
PRILOGE	55
Priloga A: Vprašalnik, izveden s strokovnimi delavci 8 osnovnih šol.....	55
Priloga B: Transkripcija vprašalnikov, izvedenih s strokovnimi delavci 3 osnovnih šol.....	56

Priloga C: Anketni vprašalnik, izveden z dijaki 1. letnikov 3 srednjih šol v Prekmurju (Gimnazija Murska Sobota, Srednja biotehniška šola Rakičan, Srednja ekonomska šola Murska Sobota).....	65
Priloga Č: Grafikoni s ključnimi ugotovitvami, pridobljenimi z anketnim vprašalnikom, izvedenim z dijaki 1. letnikov 3 srednjih šol v Prekmurju	78

Kazalo tabel

Tabela 3.1: Struktura vzorca glede na splošni učni uspeh v 8. razredu osnovne šole.....	26
Tabela 3.2: Struktura vzorca glede na splošni učni uspeh v 9. razredu osnovne šole.....	27
Tabela 3.3: Struktura vzorca glede na trenutno službo matere.	29
Tabela 3.4: Struktura vzorca glede na trenutno službo očeta.....	30
Tabela 3.5: Struktura vzorca glede na izobrazbo matere.	32
Tabela 3.6: Struktura vzorca glede na izobrazbo očeta.....	33
Tabela 3.7: Struktura vzorca glede na trditev, da učencu učenje in druge dejavnosti v povezavi s šolo ne ležijo.	36
Tabela 3.8: Struktura vzorca glede na informacijsko tehnologijo, ki jo poseduje šole, katero je učenec obiskoval.	38
Tabela 3.9: Struktura vzorca glede na opremljenost osnovne šole s tehnološkimi pripomočki po mnenju učencev.....	39
Tabela 3.10: Struktura vzorca glede na spodbude učiteljev za učenčevo doseganje čim boljših rezultatov.....	40

1 UVOD

»Vzgoja in izobraževanje ne sme in pravzaprav tudi ne more biti izolirana od družbenega življenja« (Gril 2009, 15).

1.1 Opredelitev raziskovalnega problema

Na kakšen način lahko k učnemu uspehu pripomore okolje, v katerem živijo in bivajo učenci? Ali obstaja korelacija med obema spremenljivkama, šolskim uspehom in geografsko regijo? V Prekmurju dosegajo osnovnošolski učenci nižji šolski učni uspeh kot drugod po Sloveniji, razlogov in dejavnikov pa je več. Po statističnih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2009, 11) je bil leta 2009 največji delež ljudi brez izobrazbe oz. z nepopolno izobrazbo v celotni Sloveniji v Prekmurju in sicer 27,4 % prebivalcev Pomurja je bilo brez izobrazbe, z nepopolno osnovno šolo ali osnovno šolo. Sledi zasavska regija z 21,4 % prebivalstva z omenjeno stopnjo izobrazbe, najmanjši delež, 11,9 % pa je bil v osrednjeslovenski regiji. Povprečje za celotno območje Slovenije je 16,7 %, kar pomeni, da je pomurska regija precej pod povprečjem glede na stopnjo izobrazbe prebivalcev. Konkretnih podatkov o učni uspešnosti učencev v Prekmurju ni mogoče pridobiti zaradi varovanja podatkov po osnovnih šolah in nedostopnosti regionalnih statističnih primerjav, nekatere učne rezultate pa sem izpostavila v empiričnem delu naloge po podatkih strokovnih delavcev šol.

Problem, ki je predstavljen, utegne negativno vplivati na stopnjo dokončane izobrazbe in zaposlovanje ter na kvaliteto bivanja Prekmurcev, saj zaznamuje delovanje osnovnih šol in drugih institucij, ki so povezane s sistemom izobraževanja. Dejavnike šolske (ne)uspešnosti sem razdelila na tri širše kategorije in sicer: individualne (psihološke) značilnosti osnovnošolcev, ožji socialno-ekonomski status osnovnošolcev in značilnosti širšega izobraževalnega polja. Dejavniki se med seboj ne izključujejo, ampak so v tesnem prepletu.

1.2 Cilji diplomskega dela

Osrednji cilj naloge je preučiti dejavnike, ki vplivajo na učno (ne)uspešnost učencev osnovnih šol v Prekmurju. Za empirični del diplomske naloge sem uporabila anketni vprašalnik, izveden med dijaki prvih letnikov srednjih šol v Prekmurju in intervjuje s strokovnimi delavci osnovnih šol Prekmurja. S pridobljenimi ključnimi podatki in rezultati bom deskriptivno predstavila situacijo in stanje prekmurskih osnovnošolcev v izobraževalnem sistemu.

1.3 Metodologija in vzorec raziskovanja

Pri proučevanju problema sem z analizo sekundarnih virov opredelila osnovne pojme in determinante učne uspešnosti prekmurskih osnovnošolcev. V prvem poglavju teoretičnega dela naloge bom najprej predstavila izhodišča o pomenu šolske učne uspešnosti v sodobni družbi in sicer v širšem evropskem ter ožjem, slovenskem področju. Sledila bo teoretična opredelitev ključnih pojmov, ki sem jih razvrstila v tri ključne kategorije vplivov na učni uspeh osnovnošolcev; to so ožje družbeno ekonomsko okolje ali družina, širše družbeno ekonomsko okolje ali šolsko polje z učitelji in osebni individualni vidik učenca s ključnimi osebnostnimi značilnostmi. K prvi kategoriji spadata vpliv staršev in družinskega okolja ter bivalno regionalno okolje učencev, k drugi kategoriji spadajo javno šolstvo, vpliv učnega okolja (šole) in učiteljev ter razredna klima in tretjo kategorijo predstavlja osebna (zunanja in notranja) motivacija učencev.

S teoretičnim delom bom predstavila sodobni družbeni okvir šolanja. Sledila bo grafična predstavitev pridobljenih podatkov o različnih vidikih učne uspešnosti z vprašalnikom, namenjenim dijakom prvih letnikov 3 srednjih šol v Prekmurju in sicer Gimnazije Murska Sobota, Srednje ekonomske šole Murska Sobota ter Srednje Biotehniške šole Rakičan. Z interpretacijo podatkov bom izpostavila najbolj ključne ugotovitve za regionalno območje Prekmurja, ki me v diplomski nalogi v največji meri zanima, analizo pa bom dopolnila še s sintezo prepričanj strokovnih delavcev 9 osnovnih šol in sicer Osnovne šole I Murska Sobota, Osnovne šole II Murska Sobota, Osnovne šole III Murska Sobota, Osnovne šole Puconci, Osnovne šole Tišina, Osnovne šole Beltinci, Osnovne šole Cankova, Osnovne šole Bogojina

in Osnovne šole Fokovci o dejavnikih učne (ne)uspešnosti in ključnih vidikih šolanja. Vzorec raziskovanja bo v okviru anketnega vprašalnika vključeval 152 respondentov iz populacije bivših prekmurskih osnovnošolskih učencev, v vprašalnik pa sem zajela 9 osnovnošolskih strokovnih delavcev-ravnateljev in socialnih delavcev, ki predstavljajo okvir osnovnih šol Prekmurja. Za analiziranje podatkov iz anketnih vprašalnikov in podatkov iz intervjujev bom uporabila deskriptivno kvalitativno analizo.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1 Družba danes-vidiki, pomembni za izobraževanje

V tem poglavju bom predstavila ključne izobraževalne vidike, ki so pomembni za izobraževanje v sodobni družbi. S tem uvodnim teoretičnim poglavjem sem zastavila okvir vseh nadaljnjih poglavij, saj si bodo sledila od širšega k ožjemu kontekstu v sosledju od splošnega izobraževalnega vidika v sodobni družbi, do pomena izobraževanja sodobne družbe v evropskem okviru. Sledilo bo poglavje o stanju šolstva v Sloveniji, potem pa sem se osredotočila na konkretne dejavnike učne (ne)uspešnosti, ki so vključeni v širše kategorije družinskega okolja, šolskega sistema z učitelji in osebne individualne vidike učencev.

Izobrazba je v industrijskih in postindustrijskih družbah eden ključnih dejavnikov v možnostih izbire in s tem povezanih življenjskih tveganj. Izbira smeri in stopnje oz. dolžine šolanja, pogosto tudi šolske institucije, ni samo načrtovanje zaposlitve, ampak tudi življenjskega stila. Te izbire pa niso odvisne samo od želja in interesov, ki so jih šolajoči posamezniki in posameznice sposobni artikulirati (Mencin Čeplak 1996, 69). V procesu šolanja in izobraževanja imajo učenci nasploh različne izhodiščne možnosti, ki jih lahko projiciramo na različne stopnje ujetosti v tradicionalne življenjske stile, bolj ali manj prikrita pričakovanja okolja, razlike v ekonomskem položaju družin, iz katerih posamezniki izhajajo. Na prvi pogled sicer objektivni kriteriji selekcije (de)privilegirajo določene skupine prebivalstva. Boj za izobrazbo že dolgo časa ni več omejen zgolj na manjše število družbenih skupin, ne gre pa podcenjevati družbenih dejavnikov, ki ustvarjajo neenake možnosti. Tako so mnogi otroci prikrajšani za izobraževanje, s tem pa so jim odvzete tudi možnosti za vstop na trg delovne sile in posledično za kakovostno življenje. Danes pa tudi izobrazba ne zagotavlja stabilne in dostojne zaposlitve. Če človek nima izobrazbe, ima še manj pogojev za vstop na

trg delovne sile, saj praktično skoraj vsak delodajalec zahteva določeno stopnjo izobrazbe za opravljanje konkretnega dela.

»V družbah pozne modernizacije, kot jih imenuje Beck (individualizirane družbe tveganja, družbe »refleksivne« modernizacije), izobrazba velja za najpomembnejši dejavnik družbene mobilnosti, in čeprav višja izobrazba ne prinese nujno tudi ugodnejše zaposlitve in večje kvalitete življenja, so pričakovanja ugodnosti, vezanih na izobrazbo, dovolj močna in utrjena, da so lahko učinkovita« (Mencin Čeplak 1996, 70). Dodatna motivacija za doseganje določene ravni formalne izobrazbe pa so tudi pričakovanja ali zahteve okolja, da bo otrok dosegel vsaj za stopnjo višjo izobrazbo od svojih staršev. Mladost je v sodobni družbi skoraj sinonim za življenjsko obdobje, ki ga zaznamuje izobraževanje ter s tem povezani življenjski stili. Skozi izobrazbo in tudi druge socializacijske procese si namreč mladostniki na svoj način in v skladu s svojimi prepričanji, ki pa jih deloma posreduje družba, v kateri živimo, izoblikujemo način življenja, ki določa naš vsakdanji potek, omogoči ekonomsko in emocionalno neodvisnost od staršev ter kreativno ustvarjanje pomembnih življenjskih poti.

2.2 Pomen izobraževanja v sodobni družbi-evropski okvir

Pričujoče poglavje vključuje vidik in značilnosti izobraževanja mladih, ki predstavljajo večinsko populacijo v izobraževalnem sistemu, saj se praktično gledano vsakdo pri nas šola, študira. V današnji informacijski družbi so znanje, izobrazba in visoka učna uspešnost percepirani kot vrednote. Tudi z doseženo izobrazbo ne moremo pričakovati ustrezne zaposlitve, zaradi tega izobrazba danes ni zadosten pogoj za vstop na trg delovne sile. Izobraževanje kot tako je na določen način razvrednoteno.

Parreira do Amaral in drugi sodelavci v raziskavi GOETE (2010, 56) opozarjajo, da so mladi ljudje znotraj Evrope danes podvrženi dvema tipoma ključnih sprememb in procesov v sodobni družbi. Prvič, pojavlja se podaljšana mladost, ki je posledica izobraževanja, težav pri iskanju zaposlitve in podobno. Drugič pa gre za širše družbene spremembe, ki so se zgodile sočasno s spremembami političnega in ekonomskega režima, vključujoč globalizacijo, individualizacijo ter nova tveganja, kar utegne imeti velik vpliv na strukturiranje posameznikovega življenjskega poteka. Ekonomska pozicija mladih ljudi je najprej močno determinirana z ekonomsko pozicijo njihovih staršev oziroma družine.

Otroci, ki prihajajo iz ekonomsko šibkih družin, so včasih prisiljeni zaključiti šolanje in vstopiti na trg delovne sile že v zelo zgodnjih letih in se na ta način spoprimejo z večjim tveganjem revščine. Družbene funkcije izobraževanja so vedno bolj sporne vsepovsod po Evropi. To zadeva obseg, do katerega je izobraževanje še vedno videno kot povezava s socialno integracijo v smislu oskrbovanja posameznikov s pomembnimi in varnimi življenjskimi priložnostmi, gospodarstvom z dobro pripravljeno delovno silo ter družbo z odgovornimi in aktivnimi državljani. Zgodovinsko gledano je bilo javno izobraževanje po Evropi vpeljavano zaradi tega, da pripravi otroke na zahteve odraslosti v relaciji do zaposlovanja, družine in državljanstva; izobraževanje je na ta način prispevalo k odkritju koncepta otroštva in mladosti kot posebnih življenjskih faz.

Vstopno leto v osnovno šolo je za Slovenijo 6., za nekatere druge evropske države pa se giblje od 4 do 5 pa vse do z. leta starosti, recimo na Poljskem in Finskem. Starostna in druge dimenzije kažejo, da so izobraževalne poti mladih ljudi strukturirane različno v evropskem prostoru z manjšimi ali večjimi prehodi, s katerimi se je potrebno spopasti in z manjšo ali večjo prepustnostjo ter statusno razliko med različnimi nivoji. Mlade ljudi v sodobnosti tako uvrščamo med najbolj ranljive skupine v družbi. Njihova socialna pozicija je bila uokvirjena z različnimi dimenzijami: a) socio-demografskimi značilnostmi, kjer postaja jasno, da število in delež mladih ljudi v Evropi pada. V terminih gospodinjstva in družinske strukture b) padajoči odstotki rojstev in padanje števila porok vplivajo na velikost gospodinjstva medtem ko starost ob prvi poroki in ločitvena stopnja naraščata. Ekonomska pozicija mladih ljudi pa je prva močno determinirana z ekonomsko pozicijo njihovih staršev oziroma družine, vendar vseeno z njihovimi lastnimi zaposlitvenimi možnostmi. Delež tveganja revščine je bil v Sloveniji d) za socialne transferje pri otrocih, starih 18 let v 2008 najnižji in sicer 12 %, najvišji pa v Italiji in Veliki Britaniji, 25 % in 23 %. Izkušnje, motivacije, orientacije, odločitve in tudi strategije mladih glede izobraževanja morajo biti videne kot faktor reproduciranja dostopa in subjektivne dostopnosti v izobraževanje in s tem socialne integracije (GOETE 2010, 16).

2.3 Stanje šolstva v Sloveniji

Slovenija tako kot vse preostale evropske in tudi svetovne države vključuje edinstveno stanje šolstva; predstavila ga bom s pomočjo statistik iz Ministrstva za šolstvo in šport, osredotočila pa sem bom na področje, ki ga raziskujem in sicer osnovnošolsko šolstvo. Stanje

lahko merimo in analiziramo ter primerjamo tudi med slovenskimi regijami, vendar je zame ključnega pomena Prekmurje, zato se bom osredotočila zgolj na to regijo, ki jo v splošnem še vedno zaznamuje največji pomen kmetijstva in precejšnja brezposelnost.

2.4 Predstavitev slovenske osnovne šole

Sledeče podatke bom predstavila po ključnih vidikih in sicer: predstavitev osnovne šole, izobrazbena raven prebivalstva, konkretni podatki o izobrazbeni ravni v Pomurju leta 2005, ključni premiki v osnovnošolskem izobraževanju Slovenije, formalni zakoni o osnovni šoli ter uvrščenost Slovenije v mednarodnih primerjalnih raziskavah PISA in PIRLS iz leta 2006.

Obvezna devetletna osnovna šola je razdeljena na triletja, za otroke in mladino je brezplačna, otroci pa se vključujejo v osnovno šolo s 6. letom starosti. Ustanovitelj osnovne šole je občina. Po raziskavi Ministrstva za šolstvo in šport (2007b, 71) je na začetku šolskega leta 2006/2007 bilo v osnovne šole, ki izvajajo redne programe, od skupno 164. 477 učencev v programe 9-letne osnovne šole vključenih že 143 988 ali 87,5 % učencev; devetletni program se je uvajal postopoma, tako so se določene šole vključile v program komaj v zadnjem krogu, zaradi česar v šolskem letu 2006/2007 niso vključeni še vsi učenci. Na začetku naslednjega šolskega leta, 2007/2008, je osnovne šole (samostojne, matične in podružnične) obiskovalo nekoliko manj, 163. 208 učencev. V program devetletne osnovne šole pa je bilo vpisanih zgolj 155. 040 učencev (STAT 2008, 1).

Izobrazbena raven prebivalstva se dviga, saj se je število prebivalcev z nedokončano osnovno šolo zmanjšalo (5,1 %) glede na leto 2000 (6, 0 %), število z dokončano zgolj osnovno šolo pa prav tako. Z nedokončano osnovnošolsko izobrazbo je bilo leta 2000 27 % otrok, leta 2005 pa 23, 7 % otrok. Sodobni trend utegne izobrazbeno raven otrok, mladine pa tudi starejših prebivalcev Slovenije še dvigati, saj velika večina srednješolcev nadaljuje svojo izobraževalno pot na fakultetah, univerzah po celotnem območju Slovenije. Tudi že zaposleni državljani se poslužujejo vseživljenjskega učenja v smislu vedno novih izobraževanj v sklopu podjetij in delovnih mest, ki jih zasedajo na trgu delovne sile, saj jim ta omogočajo kvalitetnejše delo, ustrezno reševanje problemskih situacij ter razna poslovna napredovanja. Ena izmed novejših oblik vseživljenjskega izobraževanja pa je učenje starostnikov, ljudi, ki so upokojeni in sicer na ljudskih in drugih univerzah, ki omogočajo izobraževanje za obvladanje

računalnikov, učenje tujih jezikov, druženje in srečevanje ob različnih delavnicah z mlajšimi generacijami v medgeneracijskih hišah in drugo. Starejši podatki o izobrazbi (Mencin Čeplak 1996, 73) iz leta 1991 znašajo 17, 1 % za delež prebivalstva z nedokončano ali nepopolno osnovno šolo, kar predstavlja zelo veliki proporcionalni razkorak v obdobju 9 let.

Leta 2005 je v pomurski regiji brez izobrazbe, z nepopolno osnovnošolsko ali osnovnošolsko izobrazbo, v starosti 15 let in več, bilo 42 prebivalcev od 106 vključenih v raziskavo Statističnega urada Republike Slovenije (2006), kar predstavlja največji delež prebivalstva Pomurja, ki mu z 29 prebivalci sledi delež z dokončano nižja ali srednja poklicna izobrazba. Delež zelo nizko izobraženih je izjemno velik, predstavlja skoraj 50 % ljudi, kar je za regijo zelo sporno in problematično. Za primerjavo je v zasavski (v raziskavo je bilo vključenih 34 prebivalcev) in notranje kraški (v raziskavo je bilo vključenih 38 prebivalcev) regiji prebivalcev brez izobrazbe in z nepopolno osnovnošolsko ali osnovnošolsko izobrazbo bilo 13. Vendar je potrebno vedeti, da ima vsaka regija Slovenije drugačno število prebivalcev, zaradi česar ne moremo avtomatično sklepati na različno stopnjo izobrazbe, primerjalno po regijah. Delež prebivalstva z zgolj dokončano osnovno šolo je bil leta 1991 29, 9 %. V šolskem letu 2005/2006 je v osnovnih šolah, ki izvajajo redne programe, poučevalo 17 713 učiteljev« (MŠŠ 2007a, 36).

Število osnovnošolcev, vključenih v redne in prilagojene programe in oseb, vključenih v programe za odrasle, se je od leta 1995 do 2006 zmanjšalo za več kot 40. 000 oziroma za dobrih 20 %. Zmanjšanje števila osnovnošolskih otrok je bilo predvsem posledica upadanja števila rojstev do vključno leta 2003 (STAT 2008, 1). V prekmurski regiji utegne biti eden izmed razlogov upadanja števila rojstev socialno ekonomski in razvojni status regije same, saj je brezposelnost velika, mnogi starši ne dobivajo niti minimalne plače, finančni in materialni položaj družine pa je v tovrstni situaciji mnogokrat brezizhoden in problematičen. Regionalno in širše, na državnem nivoju, se skupno s preostalimi regijami število otrok na 1000 prebivalcev ali nataliteta zelo zmanjšuje, zaradi česar prekmurske osnovne šole vključujejo učence v danes zgolj 2 ali 3 oddelke, razrede.

2.5 Premiki v slovenskem osnovnošolskem izobraževanju

V obdobju od leta 2005-2007 so na posameznih področjih vzgojno izobraževalnega sistema v Republiki Sloveniji bili doseženi pomembni premiki. Z letom 2005 nacionalno preverjanje znanja (NPZ) služi kot povratna informacija o dosežkih učencev in je prostovoljno za učence 6. razreda ter obvezno za učence 9. razreda; leta 2006 se je preverjanja udeležilo 98 % učencev in učenk. Od leta 2005 tudi poteka posodabljanje učnih načrtov osnovnih šol, ki vključuje koncept ključnih kompetenc. (MŠŠ 2007b, 90-93). Nacionalni preizkusi znanja so poleg standardnih oblik preverjanja znanja osnovnošolcev zelo pomembna kategorija preverjanja, ki osnovnim šolam podajo rezultate učencev o znanju iz predmetnih področij in tako omogočijo poglobljanje poučevanja učiteljev in učiteljic predvsem v naloge in poglavja, ki učencem delajo največ težav.

Za vsako državo so pomembni tudi pravno formalni zakoni in določbe o osnovnošolskem izobraževanju, na kratko bom predstavila tiste, ki se mi zdijo posebej pomembni. Zakon o osnovni šoli v 50. členu predvideva družbeno udejstvovanje otrok v sklopu »Pravice in dolžnosti učencev«, učenec ima pravico obiskovati pouk in se udeleževati dejavnosti, ki jih organizira osnovna šola. Ta pravica se v nadaljevanju zakona spremeni v dolžnost rednega obiskovanja pouka v okviru obveznega programa in izpolnjevanja obveznosti ter nalog, ki so določene z akti osnovne šole. Torej učenec ne more prehajati iz enega razreda v naslednjega, če ne izpolnjuje vseh, za vse učence enakih obveznosti. To so predvsem pisna in ustna preverjanja znanja, ki morajo biti ocenjena s pozitivno oceno, v 9. razredu je, kot omenjeno, obvezen nacionalni preizkus znanja za vse učence, prav tako pa učenci morajo vsakodnevno sodelovati pri različnih aktivnostih in dejavnostih (športnih, ustvarjalnih) šole.

Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o osnovni šoli v 2. členu izpostavi pomen družbenega udejstvovanja otrok, kjer ciljem osnovnošolskega izobraževanja doda vzgajanje in izobraževanje za dejavno vključevanje v demokratično družbo. Šola je tako socializacijska institucija mladih, ki vključuje tudi državljansko in domovinsko edukacijo, saj so za 21. stoletje značilni novi načini izražanja državljanstva. Posledično želi šola mlade vključiti v večje udejstvovanje v družbi. Novost zakona pa je dodan razdelek o vzgojnem delovanju šole, ki v 60. d členu predvideva vzgojni načrt šole, pri pripravi katerega sodelujejo strokovni delavci šole in učenci ter starši (Gril in drugi 2009, 23-24).

2.6 Slovenija v mednarodnih primerjalnih raziskavah

Slovenija v mednarodnih primerjalnih raziskavah sodeluje od leta 1991. V raziskavi PISA 2006 so učenci pri naravoslovju dosegli višje rezultate kot pri matematiki. Zadani cilj je tako bil dosežen, saj Slovenija med državami EU zaseda 5. mesto, kar predstavlja prvo tretjino držav. Pri matematiki smo z 9. mestom na robu prve tretjine držav EU, pri bralni pismenosti pa z 12. mestom v okviru evropske unije pomembno zaostajamo za »zastavljenim« ciljem. Matematika in bralna pismenost predstavljata trenutno največji problem prekmurskih osnovnošolcev, kot sem izvedela po besedah in podatkih ravnateljev osnovnih šol. Pri slednji gre za problem branja z razumevanjem, ki se ga učenci zelo težko naučijo, saj ni dovolj, če preberejo določen tekst, morali bi ga razumeti in znati z lastnimi besedami tudi obnoviti. Pri matematiki pa ni dovolj, da se je naučijo, ampak jo je ravno tako potrebno razumeti. Vendar pa so slovenski tretješolci naredili pomemben napredek na področju bralne pismenosti od leta 1991 do leta 2001. Tudi v raziskavi PIRLS iz leta 2006 smo uvrščeni med države, ki so najbolj napredovale, to so še Rusija, Hongkong, Singapur, Slovaška, Italija, Nemčija in Madžarska; Slovenija je za 22 točk presegla mednarodno povprečje. Avtorji omenjene raziskave boljše dosežke v Sloveniji opisujejo kot pričakovane zaradi šolskih reform, ki so potekale v času od leta 2001-2006 (Gaber 2010, 57-60).

2.7 Medijsko poročanje o učni (ne)uspešnosti osnovnošolcev v Prekmurju

Medijsko poročanje po Sloveniji je o nizki uspešnosti prekmurskih osnovnošolcev pristransko, saj se na to regijo že v izhodišču gleda s predsodki in stereotipi. Stereotipi so po besedah Uletove (2000, 157-162) socialne sodbe, norme, vrednotenja in procesi poenostavljanja. Ključne karakteristike stereotipa po Perkinsovi pa so (2003, 80):

- Je skupinski koncept in opisuje skupine
- Tudi vzdržujejo ga skupine
- Reflektira rezultat manjvredne sodbe, a ni vedno napačen
- Druga in tretja značilnost mu omogočata preprosto strukturo, ki pogosto prikriva njegovo kompleksnost
- Obstaja velika verjetnost, da bodo družbeni stereotipi prevladujoče ovrednoteni

- Je koncept in je kot drugi koncepti selektiven, kognitiven organizirajoč sistem ter značilnost človeške misli.

Omenjeno opažam za področje Prekmurja in, če povzamem poročili dveh medijev, 24ur.com in Dnevnik.si, prvi že z naslovom superiorizira zahod države z vprašanjem Zakaj na zahodu dlje živijo? Vsebina, ki je bila predvajana na POP TV v oddaji Preverjeno aprila 2011, govori o tem, da je pred časom prišlo do varuhinje človekovih pravic pismo, da so otrokom v vzhodnem delu Slovenije kršene človekove pravice, saj naj bi bila raven njihovega znanja bistveno nižja od drugih delov države. V Murski Soboti naj bi odličen učenec slej ko prej naletel na zdravstvene težave, ker živi v stresnem okolju. Razlike v rezultatih pa naj bi se pokazale pri rezultatih preverjanja znanja osnovnošolcev. Gre za neenakost otrok glede na posamezne regije Slovenije, ministrstvo ali inštitut pa bi morala ugotoviti, zakaj ob enakih pogojih otroci dosegajo različne rezultate. Ni jasno, zakaj se pojavljajo slabši rezultati v celotnem Prekmurju, ker so učni načrti po vsej Sloveniji enaki. Otroci pa imajo manj možnosti za številne popoldanske aktivnosti na vasi, starši so bolj ambiciozni kje drugje kot pa v Prekmurju, kar je povezano z materialnim stanjem družine oziroma bruto družbenim prihodkom, ki je v Prekmurju bistveno nižji po besedah ravnateljice majhne osnovne šole Ivanjkovci v Pomurju. Prepričanje, da je severovzhod Slovenije slabši po mnenju ravnateljice ne drži. Na nacionalnem preizkusu znanja je imelo najnižje rezultate 7 šol, le ena je bila iz tega dela Slovenije (24ur.com 2011).

V spletnem časopisu Dnevnik.si julija 2009 pa članek priča o socialnih ločnicah pri znanju. V znanju matematike v 4. in 8. razredu se je murskosoboška regija uvrstila pod povprečje. Enako so se regije razvrstile glede na naravoslovno znanje četrtošolcev, osmošolci so se ravno tako uvrstili na rep slovenske lestvice. V Pomurju na nobeni šoli niso dosegli niti državnega povprečja na področju naravoslovja pri 4. razredih. Z veliko verjetnostjo po besedah Barbare Japelj domnevajo, da so socialne razmere ključni razlog za razlike. »Matjaža Hanžka, sociologa in nekdanjega varuha človekovih pravic, podatki o učni uspešnosti po regijah ne presenečajo: "Na učni uspeh otrok vpliva množica dejavnikov, ki niso neposredno povezani niti z inteligenco otrok niti s sposobnostjo učiteljev. Raziskave kažejo, še ugotavlja Hanžek, da imata velik vpliv na znanje otrok izobrazba in socialno-ekonomski položaj staršev, še posebno matere« (Dnevnik.si 2009).

Različne izvedene raziskave res kažejo na določeno nižjo raven znanja prekmurskih osnovnošolcev, vendar pa so le-te, izvedene zgolj na določen daljši čas, neprimeren pokazatelj znanja za celotno prekmursko regijo. Po podatkih, prikazanih v empiričnem delu naloge, bo

jasno razvidno, da nekatere osnovne šole Prekmurja dosegajo visoko nadpovprečne rezultate pri določenih predmetnih področjih, da ni vsako šolsko leto enako po dosežkih učencev, ampak je potrebno obravnavati vsako posamično leto, da se razlike v uspešnosti otrok lahko pojavljajo tudi med enim šolskim letom. Zato sem prepričana, da mediji obravnavajo severovzhodno regijo preveč posplošeno in glede na preostale stereotipe, ki regijo potiskajo na obrobje tako v zdravstvenem, socialno ekonomskem kot tudi zaposlitvenem okviru.

2.8 Bivalno okolje učencev (regija)

Pričujoče poglavje predstavlja konkretni socialno ekonomski okvir, ki je povezan s socialno ekonomskim položajem družine in z družbeno »klimo«. Regionalno okolje predstavlja za učence percepcijo možnosti, priložnosti, kar se povezuje z namerami posameznika na individualni ravni. Kje pa je sploh mogoče zaznati različno uspešnost učencev iz drugačnih geografskih in socialno ekonomskih območij?

Avtorja (Toličič in Zorman 1977, 106-110) izpostavita, da se je največja razlika med slovenskimi mestnimi in podeželskimi otroki pokazala v bralni uspešnosti. Podeželski otroci imajo precej manjši besedni zaklad, berejo bolj počasi in slabše razumejo prebrano besedilo kot mestni otroci. Socialno in kulturno okolje zlasti močno vplivata na otrokov jezikovni razvoj. Podeželski otroci imajo manj možnosti za razvoj besedišča in kultiviranja govora. Pogovorni jezik odraslih na podeželju je tako po mnenju avtorjev revnejši, sintaktično nepravilen in nepopoln. Otrok v svojem govornem razvoju posnema nepravilne govorne vzorce odraslih ter ima zaradi tega težave v šoli, kjer od njega zahtevajo sintaktično in semantično pravilno ustno in pisno jezikovno izražanje. Mestno okolje je za jezikovni razvoj bolj spodbudno, saj se otrok že zgodaj srečuje z bogatejšimi in raznolikimi govornimi vzorci. V šoli in zunaj nje ima v stiku z vrstniki in odraslimi več priložnosti za jezikovno pestrejše in pravilnejše izražanje. Hkrati imajo mestni otroci tudi več priložnosti pri izbiri raznovrstnega čtiva in več časa za branje kot otroci na podeželju, ki morajo v prostem času pogosto pomagati staršem pri delu, opravilih. Podeželski otroci naj bi že od rojstva dalje dobivali od staršev in okolja manj spodbud za intelektualni razvoj kot mestni otroci.

Na razlike v šolski uspešnosti med mestnimi in podeželskimi otroki bi lahko vplivali tudi izostanki od pouka, kot menita Toličič in Zorman. Vendar se je pokazalo, da so na tej stopnji

šolanja izostanki pri obojih zelo redki. Pri mestnih otrocih znašajo letno v povprečju približno sedem ur, pri podeželskih otrocih pa okrog pet ur. Zato izostanki od pouka ne vplivajo v veliki meri na različno uspešnost mestnih in podeželskih učencev. Podeželski otroci so namreč od šole bolj oddaljeni kot mestni. Le-te torej nekoliko daljša pot do šole bistveno ne ovira pri njihovi učni uspešnosti, razen v izjemnih primerih, če živijo v veliko bolj oddaljenih krajih (Toličič in Zorman 1977, 106–110). Sklepam, da na razlike v šolski uspešnosti med mestnimi in podeželskimi otroci vplivajo zlasti intelektualni in motivacijski dejavniki, ki so v interakciji s socialno in kulturno razvitostjo okolja in z družinskimi razmerami. Nelson (2010, 4) pa v določeni meri obratno od prejšnjih avtorjev meni, da enakovredna priložnost pomeni, da si vsak otrok, ne glede na bivališče, zasluži pravico do prostega, javnega izobraževanja. Majhne, ruralne šole ponujajo edinstvene pristope in možnosti za zagotavljanje tovrstnega izobraževanja. Od časa do časa ruralne šole utegnejo poiskati ali nuditi zunanje strokovno znanje za izpopolnitev šolanja.

2.9 Vpliv staršev in družinskega okolja na učno (ne)uspešnost osnovnošolcev

V sledečem poglavju bom opredelila družbeno ekonomski vidik ožjega družinskega okolja, ki utegne vplivati na uspešnost učenk in učencev v sistemu izobraževanja. Gre za vidik, ki je največkrat povezan z odnosno-psihološkim vidikom in vključuje razmerje med učenci in njihovimi starši, ki pa predstavljajo zelo pomembno kategorijo v izobraževanju otrok, saj vplivajo na njihovo motiviranost za učenje, na razumevanje učne snovi in še posebej na učne dosežke.

Današnji trendi družinskega življenja narekujejo in predpostavljajo določen način delovanja otrok in mladostnikov, ki traja vedno dlje v življenjskem ciklusu, obdobje mladosti in vezanost na domače družinsko okolje se namreč podaljšujeta tudi do poznih tridesetih let. Da smo mladostniki popolnoma pripravljene na ločenost od staršev in dejansko osamosvojitve od fizičnega prvotnega doma, morajo biti zagotovljeni mnogi dejavniki. Najpomembnejši med njimi je za večino mladih verjetno pridobitev ustrezne zaposlitve, ki pa je v veliki meri povezana z dokončanjem šolanja posameznika, pri čemer igra pomembno vlogo tudi starševska in druga kulturna ter družbena podpora. Preostali dejavniki so lahko še posameznikova stopnja samostojnosti in pripravljenosti za samostojno samsko bivanje ali

bivanje s partnerjem, finančna preskrbljenost, želja po družinskem življenju ter želja po otroku in drugo.

»Socialna in kulturna raven družine odločilno vpliva tudi na razvoj otrokovih intelektualnih sposobnosti. Otroci iz manj spodbudnega okolja ne morejo svojih dispozicij optimalno razviti v sposobnosti, zaradi česar so tudi v šoli manj uspešni. Ta intelektualni primanjkljaj je lahko precej usoden, saj ga kasneje ni mogoče v celoti nadomestiti« (Toličič in Zorman 1977, 328). Avtorja nas želita opozoriti na dejstvo, da je družinski krog in njegovo delovanje na otroka zelo pomembno, motivacija iz strani staršev lahko uspešno pripomore k učnim dosežkom otrok, učenci lahko na ta način učenje razumejo kot igro, kjer bolj pridni in motivirani, zainteresirani dosežejo višje rezultate. Po mnenju omenjenih avtorjev (1977, 322) imajo tako enako inteligentni otroci iz delavskih družin manj razvite učne navade in slabši stil učenja kot njihovi vrstniki iz družin strokovnih delavcev. Bolj izobraženi starši pa lahko svojim otrokom uspešno ter učinkovito pomagajo pri učenju, kar vpliva na izoblikovanje primerne stila učenja in dobrih učnih navad.

A. R. Gonzales-DeHass in sodelavci (v Horvat 2010, 13) opredeljujejo vpletenost staršev v učno dejavnost otrok kot vedenje, ki je usmerjeno v otrokovo šolanje. Rezultati več empiričnih študij so namreč pokazali, da ima vključenost staršev v otrokovo šolsko dejavnost pozitivne učinke na učni uspeh otroka. Pri tem je pomembna izobrazba obeh staršev, saj sta Horvat in M. Zupančič (v Horvat 2010, 13–14) z raziskavo ugotovila, da so imeli tisti slovenski prvo in drugošolci v osemletni osnovni šoli, ki imajo starše z nižjo pridobljeno izobrazbo v povprečju slabši učni uspeh kot otroci staršev s srednjo in višjo izobrazbo, nižje rezultate pa so dosegli tudi pri objektivnih preizkusih znanja iz slovenščine, matematike ter iz spoznavanja narave in družbe, ki se sedaj imenuje predmet spoznavanje okolja. Enaki rezultati so bili pridobljeni tudi deset let kasneje pri slovenskih prvošolcih, kar sta ugotovili M. Zupančič in M. Puklek (v Horvat 2010, 14), kot merilo učne uspešnosti pa sta upoštevala šolske ocene. Tudi izsledki mednarodne raziskave TIMSS kažejo, da je v večini držav višja izobrazbena raven staršev povezana z boljšimi učnimi dosežki učencev pri matematiki in naravoslovju. Večkrat pa se lahko tudi izkaže, da izobrazba staršev ni pomemben kazalec ravni šolskih dosežkov in sicer, ko v analizah upoštevamo tudi spremenljivke, ki delujejo bolj neposredno na učno uspešnost otrok, so pa hkrati povezane z izobrazbo staršev.

2.10 Vpliv šole na učno uspešnost

2.10.1 Učno okolje in učitelji

Če se oprem na teze Foucaulta o konceptu oblasti, lahko oblast vidimo na vseh ravneh družbenega življenja, tudi na izobraževalnem področju in vseh ostalih, ki so povezana z izobraževanjem-politiko, ekonomijo, medosebnimi odnosi. Vselej je decentralizirana, pokriva pa celotno družbeno telo. Moderna oblast se dotika posameznikov, vlada nad vedenjem ljudi, naj njihovimiemocijami. Učinkuje tako, da opazuje, izvajajo jo ljudje na način, da vladajo drug nad drugim. Tako deluje tudi sodobni izobraževalni sistem, ki ni nujno ustrezen takšen, kot je uveljavljen. Ali povedano z Althusserjevimi besedami, šola je ideološki aparat države. Na to področje lahko umestim tudi fenomen panoptikuma, ki predstavlja nadzorovanje, splošni sistem oblasti tudi po šolah, ki so nadzorovane s strani države, na primer Ministrstva za šolstvo; ljudje danes sami nadzorujemo svoje vedenje in delovanje, saj smo ponotranjili zunanji »panoptični« pogled. Na ta način pa se spreminja naša lastna osebna ter družbena identiteta, kar kaže na neustreznost »aparata države«, ki mora danes delovati demokratično in v družbeno blaginjo državljanov.

Šolsko učno okolje utegne vplivati na uspešnost učencev v izobraževalnem sistemu, poseben vpliv lahko imajo učitelji s svojim načinom poučevanja, podajanja učne snovi in zainteresiranostjo za visoke rezultate učencev po posameznih področjih, ki jih poučujejo. Vloga pouka in pedagoškega procesa je za izobraževanje posameznika velikega pomena. Po mnenju Holta (1974, 164) v šoli učitelji ne morejo dajati pravega znanja, če se jim zdi, da je njihova dolžnost ter pravica otrokom govoriti, česa se morajo učiti. Nikoli namreč ne moremo vedeti, kateri delček znanja ali razumevanja bo otroku najbolj pomemben in mu bo na ta način najbolj utrdil, najboljše uredil njegov model resničnosti. To lahko naredi samo učenec sam. Mogoče tega ne bo naredil najboljše kot bi lahko, vendar pa bo to veliko boljše, kot bi lahko storili učitelji. Učencu je treba pomagati tako, da mu dajo približno vedeti, katero znanje je na voljo in kje naj ga išče. Sam pa mora vedeti, kaj je najpomembnejše za njegovo novo vedenje, kaj manj pomembno in tudi kar je morda nepomembno.

Paradoksalno je torej »vsiljevanje« učne snovi otrokom, ki jim ni zanimiva in se jim zdi, da tega ni potrebno vedeti, se učiti. Gre za enostransko razumevanje podajanja snovi s strani izobraževalne ustanove, šole, ki pa se je dolžna usmerjati v dogovorjene in vnaprej začrtane načrte šolskega kurikulumu; tako je učiteljem onemogočeno večje odstopanje od smernic in

tudi od morda bolj aktualnih, zanimivejših tematik, problematik. Potreben je večji svobodni prostor učiteljev v šolskem sistemu glede poučevanja učencev ter lastna izbira učencem bližjih tem; katere to so pa lahko najboljše oceni učitelj, učiteljica, ki po določenem času posameznega učenca bolje spozna, prepozna pa tudi njegove šibkejše in močnejše točke v okviru poučevanja, učenja. Vendar pa se tukaj pojavi novi problem in sicer velika diferenciacija učencev, ki se lahko precej razlikujejo tako glede lastnega vrednotnega sistema kot glede motiviranosti za raznovrstne dejavnosti, razumevanja različnih realnih situacij ter učne snovi.

»Še en in sicer najbolj pomemben razlog je, zakaj moramo zavreči predstavo o šoli in učilnici kot kraju, kjer otroci večji del časa delajo, kar jim naročajo odrasli. Razlog je ta, da otrok ne moremo na noben način k čemu prisiliti, ne da bi jih prestrašili ali še bolj prestrašili. Ne smemo se slepiti z mislijo, da ni tako« (Holt 1974, 164-165). Nekoliko kontroverzna misel nam želi sporočiti, da lahko pri učencih dosežemo nižjo stopnjo učne uspešnosti in pripravljenosti za določeno snov, če uporabimo napačen pristop ustrahovanja, kar lahko ponazorim s primerom avtoritativnega učitelja, ki zagotavlja red in disciplino v razredu s povišanim tonom glasu, raznimi verbalnimi grožnjami, posmehovanjem. Učenec na ta način dobi odpor do učitelja, do samega predmeta, do učne snovi, ki jo le-ta zahteva ter do učenja in preverjanja znanja, sploh, če gre za predmet, ki otroku primarno ne leži ter mu povzroča težave.

Tudi po besedah avtorja Wallace (1995, 14-15) lahko potrdim prejšnji citat, saj meni, da imajo neizkušeni znanstveni osnovnošolski učitelji za cilj, da o njih mislimo kot o odgovornih do učencev in o učencih kot odgovornih za njihov lastni neuspeh. Nekoliko presenetljivo je videti učiteljsko grajanje otrok za njihovo pomanjkanje uspeha medtem ko so učiteljeve nadzorovalne funkcije primarno odgovorne za učenčev neuspeh.

Učitelji morajo biti informirani o tem, kateri faktorji učenčevega uspeha so nadzorljivi s strani učiteljske perspektive ter kateri faktorji niso. Pouk predstavlja podkategorijo prej opredeljenega fenomena javnega šolstva in ožje posega v definicijo šolanja ter je v konkretiziranem smislu veliko pomembnejši, znotraj pouka potekajo vsi ključni procesi šolanja učencev, katerih posledica je določen učni uspeh. Pouk je po besedah Tomičeve (2002, 21-24) pedagoško osmišljen, sistematično in namerno organiziran proces, katerega cilj je vzgoja in izobraževanje posameznika. S poukom doživi posameznik spremembe, ki so povezane z znanjem, sposobnostmi in lastnostmi osebnosti. Po sodobni didaktični teoriji je

pouk enovit vzgojno izobraževalni proces, kar pomeni sistematično učenje, ki je razmeroma trajno spreminjanje vedenja učeče se osebe na spoznavnem, voljnem, čustveno-motivacijskem in psihomotoričnem področju, usmerjeno pa je na razvoj in izpopolnitev vedenja osebnosti, izpopolnitev zmožnosti ter utemeljeno na človekovi personifikaciji (poosebitvi osebnosti). Sodobno strateško delovanje, aktivacijo znotraj pouka v šoli smatram kot najbolj pomembno v pedagoškem procesu; prenos aktivacije iz učiteljev na učence predstavlja ključno prelomnico v učinkovitosti učenja in doseganju visokih učnih uspehov, saj je učenec sam postavljen pred izzive in priložnosti za osvojitve pomembnega znanja, ki pa ga odkriva veliko bolj sam kot nam je znano iz preteklosti. Seveda učitelju ni odvzeta glavna funkcija izobraževanja, ampak sodobni trend šolstva predpostavlja le-tega kot »voditelja«, ki zgolj usmerja celotni proces spoznavanja, kar se mi zdi zelo ustrezna vizija za prihajajoče obdobje didaktike.

2.10.2 Razredna klima

Ruparjeva (3) razredno klimo opredeli kot proces v ožjem okolju, razredu, ki upošteva odnose med posamezniki ter elemente sistema. Pri tovrstni klimi gre za preplet različnih vidikov delovanja individuumov. Le-ti se vedejo tako, kakor si razlagajo svoje okolje, resničnost pa je določena z njihovo percepcijo. Psihološki prostor razreda je subjektivno determiniran, odvisen je od posameznikovih izkušenj. Človek pa že po naravi teži k temu, da je med njim ter njegovim prostorom, v katerem se giblje, stanje ravnotežja. Učitelj v razredu lahko ugotavlja obstoječo in želeno klimo ter spreminja najbolj aktualne razlike.

V proces spreminjanja so tako vključeni učitelji in učenci. Razredne klime ne moremo logično ločiti od koncepta šolske klime. Kar je za tematiko posebnega pomena je, da klima v razredu pa tudi na šoli utegne odločilno vplivati na uspešnost učencev (Jauševič 1998 v Adlešič 2002, 59-60). Na razredno klimo vplivajo družinska klima, kamor spadata socialno ekonomski in socialno kulturni status družine, vplivajo pa tudi velikost šole, velikost oddelkov in nivo, v katerem se učenec nahaja pri nivojskem pouku. Razredno klimo je po mnenju Adlešičeve (1998) moč meriti in sicer s sistematičnim opazovanjem, študijami primerov, merjenjem zaznav učiteljev ter učencev-perceptivnim merjenjem.

Pomembno je spreminjanje razredne klime, saj na podlagi podatkov, dobljenih z merjenjem klime, učitelj lahko le-to spreminja oziroma jo predvsem izboljšuje. Izboljšati se jo da z ustreznim delom, na posameznih področjih glede na razlike med obstoječo ter želeno klimo in sicer po sistematičnih korakih (Adlešič 1998, 176).

2.11 Vpliv osebnostnih značilnosti na učno (ne)uspešnost osnovnošolcev

2.11.1 Motivacija

V tem poglavju se bom osredotočila na motivacijo učencev, ki po mojem mnenju najpomembneje vpliva na šolske učne dosežke. Poleg omenjenega so relevantni še nekateri drugi vidiki in sicer samopodoba posameznika, njegove čustveno vedenjske značilnosti, predznanje, učne navade, učni stili, sposobnosti in spretnosti ter drugo.

Bivalno okolje se torej v veliki meri povezuje z motivacijo; gre za zunanjo obliko ali tip motivacije, ki prihaja iz strani staršev in širšega okoljskega prostora ter tudi od otrok samih. Razlike med učenci iz različnih SES skupin so po mnenju Toličiča in Zormana (1977, 329) na področju motivacije mnogo večje kot v šolski uspešnosti in inteligentnosti. To kaže, da so otrokove motivacije močno odvisne od družine, v kateri otrok živi. Bolj izobraženi starši s svojimi stališči in konkretno vzgojo usmerjajo otroke k bolj oddaljenim ciljem, ki zahtevajo več učenja in daljše šolanje. V nasprotju s tem pa manj izobraženi starši po besedah avtorjev usmerjajo svoje otroke k bližjim ciljem, ki so hitreje doseženi.

Glavni razlog za takšno ali drugačno strategijo ni več toliko v finančni zmogljivosti družine, temveč bolj v njenih stališčih in vrednotah, ki vplivajo tudi na odnos do izobrazbe. Družinsko okolje močno vpliva na stil učenja in na oblikovanje učnih navad otrok. Bolj izobraženi starši lahko svojim otrokom učinkovito pomagajo pri učenju ter odkrivanju načinov za reševanje zahtevnejših učnih problemov. Pri delu jih tudi pozitivno spodbujajo in krepijo zaupanje vase, da predvsem pri učenju vztrajajo in naloge uspešno končajo, zaključijo. Otroci manj izobraženih staršev so v tem pogledu na slabšem, saj jim starši pogosto pri učenju ne morejo pomagati, ker nimajo dovolj znanja, nekateri tudi podcenjujejo vlogo izobrazbe in se za otrokovo učenje premalo zanimajo. Vendar pa je zelo pomembna tudi notranja oziroma intrinzična motivacija, ki izhaja iz otroka oziroma učenca samega. Na tovrstno obliko motiviranosti vplivajo raznovrstni dejavniki, to so lahko nagrade s strani staršev (materialne

dobrine-računalnik, televizor), vrstnikov, učiteljev in drugega vodstva določene šole, dvig samozavesti ter samopodobe po pridobitvi visokega učnega dosežka, zaslužene počitnice, letovanja in drugo.

3 EMPIRIČNI OKVIR

Empirični del naloge sestavljajo: predstavitev izvedbe intervjujev in anketnih vprašalnikov, predstavitev ključnih pridobljenih podatkov in interpretativna analiza bistvenih ugotovitev, ki sem jih povezala z izhodiščnimi sekundarnimi podatki, uporabljenimi v teoretičnem delu naloge.

3.1 Izvedba anketnih vprašalnikov in intervjujev

Intervjuje s strokovnimi delavci osnovnih šol sem izvajala januarja 2011, z intervjuvanimi sem se srečevala v šolskih prostorih, ki so bili dokaj mirni za izvedbo nemotenega pogovora. Vsi intervjuvani so z veseljem so priskočili na pomoč z odgovarjanjem na zastavljena vprašanja. V povprečju so intervjuji trajali okrog 30 minut. Podatkov kvalitativne raziskave ne bom predstavljala v celoti, povzela bom bistvena mnenja, komentarje in podatke ravnateljev in socialnih delavcev. Zanimali so me predvsem podatki o tem, v kakšnem okolju se nahaja osnovna šola (mestnem, podeželskem), o rezultatih s področja nacionalnih preizkusov znanja za 6. in 9. razrede, podatki o dejavnikih morebitne nižje šolske učne neuspešnosti osnovnošolcev določenih šol po prepričanjih strokovnih delavcev, opremljenost šole z IKT tehnologijami in o tem, ali šolsko vodstvo ter učitelji poskušajo presegati rezultate učencev. Intervjuvanci so tudi ocenili, če lahko uspešnost šole primerjamo z uspešnostjo ostalih šol v Sloveniji. Vprašalnik za intervju je priložen v Prilogi številka A. Dva transkripta pogovorov pa sta priložena v Prilogi B.

Anketni vprašalnik sem izvajala v juniju 2011, v šolskem letu 2010/2011 pred zaključkom šole preko Gmail-ove spletne aplikacije, ki omogoča grafično predstavitev pridobljenih rezultatov. Odzvalo se je 152 respondentov, dijakov prvih letnikov srednjih šol v Prekmurju, v vzorec so bili vključeni vsi oddelki 3 srednjih šol (Ekonomška šola Murska Sobota, Gimnazija Murska Sobota in Srednja biotehniška šola Rakičan), kar predstavlja večinski del

dijaške prekmurske populacije. Respondenti so odgovarjali na vprašanja v okviru šolskega predmeta Informatika ali Računalništvo pod nadzorom profesorjev, aplikacija namreč omogoča prehajanje iz enega vprašanja na drugo zgolj s klikom na odgovor (zaprti tip), odprti tip odgovorov ali lestvične odgovore, prilagojeno tipu vprašanja. Anketirancem sem zagotovila anonimnost. Anketni vprašalnik je priložen v Prilogi C.

3.2 Analiza rezultatov anketnih vprašalnikov

V anketnem vprašalniku sem zbrala podatke dijakov prvih letnikov srednjih šol v Prekmurju, iz katerih sem ugotovila njihov spol, kraj bivanja, splošni učni uspeh v 8. in 9. razredu osnovne šole ter druge pomembne podatke o učni (ne)uspešnost v šolskem sistemu.

Predstavitev vzorca

Na anketni vprašalnik je odgovarjalo 95 deklet in 57 fantov, dijakinj in dijakov srednjih šol v Prekmurju, kar odstotkovno predstavlja dobro polovico, 63 % deklet in 38 % fantov iz celotnega vzorca. V vzorcu je bilo zastopanih 25 učencev (16 %), ki živijo v mestu in v večini 127 učencev (84 %), ki živijo na vasi, v podeželskem okolju. Učencev, ki izhajajo iz mestnega okolja in so bili v 8. razredu osnovne šole odlični, je 12, prav dober učni uspeh je doseglo 8 učencev in dober uspeh 4 učencev. Učencev, ki izhajajo iz mestnega okolja in so bili v 9. razredu po učnem uspehu odlični, je 9, prav dober učni uspeh je doseglo prav tako 9, dober učni uspeh so imeli 4 učenci in 1 je bil po uspehu zadosten. Za primerjavo v 8. razredu nobeden izmed učencev, ki živijo na vasi, ni dosegel nezadostnega učnega uspeha, tako kot ga ni dosegel nobeden izmed mestnih otrok. Zadosten učni uspeh so v 9. razredu dosegli 3 učenci. Ampak glede na razliko v številu anketiranih, ki živijo v mestu in na vasi, slednjih je namreč odstotkovno največ, razlika v učnem uspehu osnovnošolcev ni indikativna.

Nobeden izmed učencev, tako tistih, ki živijo v mestu in tistih, ki živijo v podeželskem okolju ni v 8. in 9. razredu dosegel nezadostnega uspeha, v 9. razredu so 3 učenci iz podeželja dosegli zadosten učni uspeh, prav tako ga je dosegel 1 učenec iz mestnega okolja. V večini je učni uspeh tako v 8. kot v 9. razredu bil odličen, sledil je največji delež prav dobrega in potem dobrega učnega uspeha.

Struktura vzorca glede na splošni učni uspeh v 8. razredu osnovne šole

Tabela 3.1: Struktura vzorca glede na splošni učni uspeh v 8. razredu osnovne šole.

SPLOŠNI UČNI USPEH	f	f %
Odličen	80	53 %
Prav dober	48	32 %
Dober	24	16 %
Zadosten	0	0 %
Nezadosten	0	0%
Skupaj	152	100 %

Nobeden izmed anketiranih ni v 8. razredu osnovne šole dosegel nezadostnega ali zadostnega splošnega učnega uspeha, za dober učni uspeh se je opredelilo 24 učencev, kar je 16 % celotnega vzorca, za prav dober uspeh 48 učencev oziroma 32 %, odličen učni uspeh pa je doseglo 80 učencev, kar je odstotkovno največ in sicer 53 %. Rezultat kaže, da je več kot polovica učencev dosegla odličen učni uspeh, sledi tretjina učencev s prav dobrim učenim uspehom, nobeden izmed učencev ni dosegel niti zadostnega niti nezadostnega učnega uspeha, kar pomeni, da osnovnošolci v 8. razredu niso dosegli nizkega učnega uspeha. Učni rezultat je v 8. razredu osnovne šole bil v šolskem letu 2009/2010 zelo visok, več kot polovica učencev je bila po uspehu odličnih, nobeden izmed učencev v šolskem letu 2009/2010 ni dosegel nezadostnega niti zadostnega učnega uspeha.

Struktura vzorca glede na splošni učni uspeh v 9. razredu osnovne šole

Tabela 3.2: Struktura vzorca glede na splošni učni uspeh v 9. razredu osnovne šole.

SPLOŠNI UČNI USPEH	f	f %
Odličen	68	45 %
Prav dober	50	33 %
Dober	30	20 %
Zadosten	4	3 %
Nezadosten	0	0%
Skupaj	152	100 %

Nobeden izmed anketiranih ni v 9. razredu osnovne šole dosegel nezadostnega splošnega učnega uspeha, za zadosten učni uspeh so se opredelili 4 učenci, kar je 3 % celotnega vzorca, za dober uspeh 30 učencev oziroma 20 %, za prav dober uspeh 50 (33 %) učencev, odlični učni uspeh pa je doseglo 68 učencev, kar je odstotkovno spet največ in sicer 45 %. Pri 9. razredih je opazna razlika v deležu nezadostnega splošnega učnega uspeha, ki se je povečal glede na 6. razred, nekaj več je učencev z dobrim učnim uspehom, dva učenca več sta dosegla prav dober učni uspeh in manj učencev je bilo v 9. razredu odličnih po uspešnosti. Tudi v 9. razredih slika ni bistveno drugačna, še vedno je največ učencev, skoraj polovica, doseglo odličen učni uspeh, vendar so 4 dosegli zadosten uspeh. Nobeden izmed anketiranih ni dosegel nezadostnega učnega uspeha. To pomeni, da se je v zadnjem razredu uspeh nekoliko znižal, razlogi pa so lahko različni. Rezultati so precej podobni rezultatom 8. razredov, učencev z zadostnim učnim uspehom je bilo zgolj 3% celotnega vzorca, največ učencev je zopet doseglo odličen učni uspeh.

Struktura vzorca glede na dobrine, ki jih poseduje učenčeva družina

Rezultat je pokazal, da večina učencev v družinskih okoljih poseduje vse materialne dobrine, ki so bile v anketnem vprašalniku navedene; tako jih 99 % ima doma televizor, vse družine vprašanih učencev imajo računalnik, enako tudi internet, radio ima 97 % družin iz zajetega vzorca. Podatek je pokazal, da ima vsaka družina sodelujočih v raziskavi opremljenost z informacijsko komunikacijsko tehnologijo na visokem nivoju in si lahko učenci svoje učenje ter ostale obveznosti, v povezavi s šolo, olajšajo in izboljšajo. Dobrine spadajo k spremenljivki socialno ekonomski položaj družine in utegnejo vplivati na učni uspeh osnovnošolcev, predvsem, če učenci doma nimajo televizorja in računalnika z dostopom do interneta. Vsa informacijsko komunikacijska tehnologija omogoča otrokom razširitev njihovega splošnega znanja, razgledanosti, olajša pa jim lahko tudi reševanje domačih nalog, pripravljanje na ustna in pisna preverjanja znanja z različnimi nalogami, ki so objavljene na spletu. Vse družine so v večini dobro opremljene s komunikacijsko tehnologijo, kar vpliva na dosežke učencev v šoli, ki so predvsem v 8. razredu bili precej visoki. Že prej sem ugotovila, da so učni rezultati osnovnošolcev v letu 2009/2010 bili precej dobri in, da je velika večina družin dobro opremljena z informacijsko komunikacijsko tehnologijo. Boljša kot je opremljenost družine s tehnologijo, ki otrokom olajša obveznosti v povezavi s šolo, višji so lahko učni rezultati otrok.

Struktura vzorca glede na oceno življenjskega standarda učenčeve družine

Dva izmed učencev, ki sta v 9. razredu dosegla zadosten učni uspeh, sta mnenja, da njihova družina nima finančnih težav, dva anketiranca pa menita, da imajo dovolj sredstev za skromno življenje. Odstotek učencev, ki so dosegli slab splošni učni rezultat je zelo majhen (3 %) in polovica izmed 4 učencev je mnenja, da sploh nimajo finančnih težav. Je pa ocena življenjskega standarda zelo pomemben pokazatelj socialno ekonomskega položaja učenčeve družine, ki je po mnenju dveh anketirancev z zadostnim učnim uspehom skromen oziroma nizki.

Struktura vzorca glede na trenutno službo matere

Tabela 3.3: Struktura vzorca glede na trenutno službo matere.

TREKUTNA SLUŽBA MATERE	f	f %
Brezposelna	12	8 %
Zaposlena za polni delovni čas	116	76 %
Zaposlena za polovični delovni čas	7	5 %
Študentka	1	1 %
Prostovoljno delo	0	0 %
Gospodinja	12	8 %
Nezmožna za delo zaradi bolezni/invalidnosti	1	1 %
Upokojena	0	0 %
Ne vem	0	0 %
Drugo	3	2 %
Skupaj	152	100 %

Dijake sem vprašala po poklicu, ki ga imajo njihove matere. Podatek je pomemben iz ekonomskega vidika, ki omogoča osnovnošolcem določeno stopnjo vzporednih aktivnosti, ki učenje in dosežke lahko izboljšajo. Moja domneva je, da materialno ekonomski položaj družine kot celote vpliva na (ne)uspešnost otroka v šolskem sistemu. Rezultat glede trenutne

službe matere učencev, vključenih v vzorec, je pokazal, da je učencev, katerih matere so zaposlene za polni delovni čas, največ, 76 %, sledi 8 % mater, ki so gospodinje, 5 % jih je zaposlenih za polovični delovni čas, 1 % je študentk, prav tako je 1 % odstotek mater, ki so nezmožne za delo zaradi bolezni ali invalidnosti, 8 % mater pa je brezposelnih. Več kot dobra polovica mater je zaposlenih za polni delovni čas, vendar pa je indikativen tudi podatek, da je 8 % mater brezposelnih, nekaj odstotkov pa je verjetno deležnih precej nizkega dohodka, če so zgolj gospodinje, študentke, nezmožne za delo ali zaposlene za polovični delovni čas.

Poklic staršev je dober pokazatelj ekonomskega statusa družine, nizka plača staršev pomeni nizki ekonomski dohodek, ki lahko vpliva na učne dosežke otrok v smislu, da družina otrokom, ki se šolajo, ne more v tolikšni meri kot družine z visokim socialno ekonomskim položajem, omogočiti raznovrstnih aktivnosti, ki pozitivno vplivajo na dvig splošne izobrazbe učencev. Določen poklic, predvsem na območju Prekmurju, lahko pomeni boj za preživetje družine, saj je brezposelnost velika, plače so ponekod manj kot minimalne, starši so včasih v službi tudi v popoldanskem času in so velikokrat odsotni, kar pomeni, da se svojim otrokom in njihovim šolskim obveznostim ne morejo posvetiti, zaradi finančnih skrbi pa ne zmorejo nuditi zadostne spodbude in motivacije za učni napredek otrok. Večina mater je zaposlena za polni delovni čas, mater, ki so zaposlene za polovični delovni čas, brezposelnih mater, nezmožnih za delo, študentk in gospodinj pa je manjši (22 %) odstotek. Večina mater je socialno ekonomsko na dobrem položaju, splošni učni uspeh osnovnošolcev v 8. in 9. razredu pa je ravno tako bil precej dober. Socialno ekonomski status raziskovanih družin v letu 2009/2010 torej ni bil nizek, da bi lahko vplival na slabe učne uspehe učencev. Je pa zanimiva ugotovitev, da je tolikšen delež mater zaposlenih za polni delovni čas glede na situacijo v Prekmurju, ki je s strani medijev in po pogovorih s strokovnimi delavci šol predstavljena kot problematična, z visoko stopnjo brezposelnosti.

Struktura vzorca glede na trenutno službo očeta

Tabela 3.4: Struktura vzorca glede na trenutno službo očeta.

TRENTNA SLUŽBA OČETA	f	f %
Brezposeln	8	5 %

Zaposlen za polni delovni čas	121	80 %
Zaposlen za polovični delovni čas	7	5 %
Študent	0	0 %
Prostovoljno delo	1	1 %
Gospodinjec	1	1 %
Nezmožen za delo zaradi bolezni/invalidnosti	1	1 %
Upokojen	1	1 %
Ne vem	3	2 %
Drugo	9	6 %
Skupaj	152	100 %

Za primerjavo se mi zdi pomemben podatek o rezultatu trenutne službe drugega starša, očeta. Rezultata sta podobna, 121 učencev (80 %) ima očeta, ki je trenutno zaposlen za poln delovni čas, 5 % očetov je zaposlenih za polovični delovni čas, 5 % jih je brezposelnih, 1 % jih je gospodinjec, prav tako 1 % je nezmožnih za delo zaradi bolezni ali invalidnosti, 1 % jih je upokojenih in 1 % očetov učencev opravlja prostovoljno delo. 2 % učencev ne veda, kaj trenutno počne njihov oče. Še večji delež kot pri materah se je pokazal glede na trenutno službo očetov, zelo velika večina jih je namreč zaposlenih za polni delovni čas. Majhen odstotek učencev je izbral drugačne možnosti zaposlitve, kar potrди prej zapisano ugotovitev, da je socialno ekonomski položaj družine anketiranih učencev dober, kar lahko vpliva na učne rezultate učencev, ki so bili v šolskem letu 2009/2010 precej uspešni v šoli. Vprašanje, ki se ob tem pojavi pa je, kako visoke so plače, ki jih prejemaajo matere in očetje, ki so zaposleni za polni delovni čas na trgu delovne sile.

Struktura vzorca glede na izobrazbo matere

Tabela 3.5: Struktura vzorca glede na izobrazbo matere.

IZOBRAZBA MATERE	f	f %
Osnovna šola	21	14 %
Srednja šola	80	53 %
Višja šola	20	13 %
Visoka šola	21	14 %
Magisterij	6	4 %
Doktorat	2	1 %
Skupaj	152	100 %

Izobrazba staršev je pomemben podatek zaradi nazora, ki ga le-ti dajejo svojim otrokom. Otroci si za vzgled jemljejo tudi svoje starše in za nekatere znanje ni vrednota, kar ponotranjijo učenci skozi socializacijski proces znotraj družine. Glede na vprašanje o izobrazbi matere je 53 % učencev odgovorilo, da ima mati dokončano srednjo šolo, dobra desetina (14 %) zgolj osnovno šolo, 13 % višjo šolo, 14 % mater je zaključilo visoko šolanje, zgolj 4 % magisterij in le 1 % mater ima doktorat. Polovica mater je dokončala srednjo šolo, dobra desetina pa zgolj osnovno šolo, kar je zaskrbljujoč podatek, če otroci zaradi tega ne dobijo dovolj spodbud in motivacije za doseganje višje izobrazbe kot zgolj osnovne ali srednje.

Struktura vzorca glede na izobrazbo očeta

Tabela 3.6: Struktura vzorca glede na izobrazbo očeta.

IZOBRAZBA OČETA	f	f %
Osnovna šola	17	11 %
Srednja šola	75	49 %
Višja šola	27	18 %
Visoka šola	20	13 %
Magisterij	5	3 %
Doktorat	1	1 %
Skupaj	152	100 %

Za pomembno primerjavo je rezultat o odgovorih glede izobrazbe očeta pokazal, da ima podobno 49 % očetov dokončano srednjo šolo, višjo šolo je dokončalo 18 % očetov, dobra desetina (13 %) je očetov z opravljeno višjo šolo, 3 % jih ima magisterij, 1 %, kot pri materah, pa doktorat. Očetov z zgolj dokončano osnovno šolo je kar 17 oziroma 11 %. Podobna slika se pokaže glede na podatek o stopnji izobrazbe očetov in je ravno tako problematično, da jih ima 11 % dokončano zgolj osnovno šolo, kar pomeni, da je njihova finančna preskrbljenost najverjetneje zelo nizka, posledično pa utegne oboje vplivati tudi na spodbudo otrokom glede doseganja visokih učnih rezultatov, glede pomena izobrazbe in glede pomena znanja, ki tako za nekatere starše ne predstavlja vrednote v današnjem času, saj ga zaradi socialno ekonomskih problemov puščajo ob strani.

Struktura vzorca glede na pomembnost otrokove učne uspešnosti za mater

Veliki večini učencev (56 %) je mati v zadnjem letu povedala, da je za njenega otroka pomembno, da je uspešen v šoli. Nobeden od učencev se ni opredelil za možnost nikoli, 2 % materam je otrokova učna uspešnost zelo malo pomembna, 18 % učencev je izbralo srednjo

vrednost pomembnosti, 24 % pa vrednost precej pomembno na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ni pomembno in 5 zelo pomembno. Predvidevam, da so nekateri anketiranci izbirali srednjo možnost, ker se jim zdi, da materam ni niti zelo pomembno niti malo pomembno, kakšno učno uspešnost dosežejo. Lahko pa so tudi težili k dajanju srednjih odgovorov.

Pri vprašanjih 11, 12, 13, 14 in 15 gre za zunanjo obliko motivacije in sicer s strani staršev, ki je zelo pomembna, saj je družina temeljna in primarna enota v družbi in predstavlja ožje okolje, v katerem otrok biva, se skozi vrednotni sistem staršev socializira v širše socialno okolje in ponotranji starševske vrednote ter spodbude, motivacije za učno uspešnost. Ugotovila sem, da sta za matere anketirancev učni napredek in učna uspešnost otrok v večini pomembna, ta delež predstavlja okrog tri četrtine celotnega vzorca. Pri očetih je odstotkovna vrednost pomembnosti nižja, za okrog 20 % pri visoki pomembnosti. Pri materah nobeden izmed respondentov ni izbral možnosti, da mater sploh ne bi zanimala učna uspešnost in učni napredek otroka, medtem ko 3 % očetov tako pri vprašanju glede uspešnosti kot tudi napredka to sploh ne zanima. Pri vprašanju glede nadzora vsaj enega izmed staršev dobra polovica respondentov meni, da jih eden izmed staršev nadzoruje, 7 % pa jih je mnenja, da nadzora s strani staršev glede učnih obveznosti nimajo. V celoti je iz strani staršev otrokom izkazana precejšnja mera pomembnosti njihove učne uspešnosti, čeprav bolj iz strani mater, otroci so tudi v veliki meri nadzorovani s strani vsaj enega izmed staršev (skupno 84 % se jih je odločilo za možnosti 3-5 na lestvici od 1-5, kjer 1 pomeni, da sploh niso nadzorovani, 5 pa, da to popolnoma velja). Vendar pa je poleg zunanje motivacije posameznika za učne rezultate pomembna tudi notranja motivacija.

Struktura vzorca glede na pomembnost otrokovega učnega napredka za mater

Rezultat materinega zanimanja za otrokov napredek v šoli je pokazal, da je matere 56 % učencev v zadnjem letu zelo pogosto zanimal njihov napredek, slabo tretjino (27 %) je precej zanimal, dobra desetina (14 %) učencev je izbralo srednjo vrednost materinega zanimanja za učni napredek, 2 % mater otrokov napredek malo zanima, nobeden učenec pa ni izbral možnosti nikoli.

Struktura vzorca glede na pomembnost otrokove učne uspešnosti za očeta

Rezultat glede pomembnosti otrokove učne uspešnosti za očete je v primerjavi z materami pokazal, da je za 36 % očetov, kar je za 20 % manj kot pri materah, v zadnjem letu bila zelo pomembna otrokova učna uspešnost, 28 % očetov je otrokom v zadnjem letu precej pogosto povedalo, da je uspešnost v šoli za otroka pomembna, 20 % učencev je izbralo srednjo vrednost pomembnosti, 9 % očetov zelo redko izkažejo pomembnost učne uspešnosti za otroka, sledijo pa 3 % očetov, ki po mnenju njihovih otrok nikoli v zadnjem letu niso povedali svojim otrokom, da je uspešnost v šoli za njih pomembna. Podatek je indikativen v smislu, da so očete v družini tisti, ki jih nekoliko manj zanima otrokova učna uspešnost in doseganje višjih učnih rezultatov.

Struktura vzorca glede na pomembnost otrokovega učnega napredka za očeta

Dobra tretjina očetov (35 %) je v zadnjem letu svojim otrokom pokazala veliko zanimanja za učni napredek, le 3 % očetov napredek njihovega otroka v šoli nikoli ne zanima. 4 % očetov, po mnenju učencev, njihov učni napredek zelo redko zanima. Slaba tretjina učencev (27 %) se je opredelila za možnost, da je njihove očete v zadnjem letu učni napredek zanimal v srednji meri na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ni pomembno in 5 zelo pomembno. Velik je razkorak v odgovoru mater in očetov o pomembnosti otrokovega učnega napredka, 21 % manj je očetov od mater, ki jim je otrokov učni napredek zelo pomemben, kar ponovno kaže, da se očete v manjši meri zanimajo za otrokove učne rezultate, (ne)uspešnost.

Struktura vzorca glede na nadzor vsaj enega izmed staršev pri otrokovih šolskih obveznostih, dejavnostih

Rezultat glede nadzora enega izmed staršev pri otrokovih šolskih dejavnostih in obveznostih je pokazal, da tretjina učencev (33 %) meni, da ga eden od staršev nadzoruje pri šolskih dejavnostih, slaba tretjina (27 %) jih meni, da to popolnoma velja, 11 učencev (7 %) pa je mnenja, da ga nobeden izmed staršev ne nadzoruje pri šolskih obveznostih. 7 % staršev otrok, vključenih v raziskavo, torej ne nadzoruje in ne preverja svoje otroke glede šolskih obveznosti, dejavnosti; to je nizek delež, ki vključuje podatek, da otroci s strani teh staršev ne dobijo spodbud in motivacije za doseganje visokih rezultatov v šoli, vendar bi morali tudi ti starši dvigniti stopnjo spodbud svojim otrokom in jim izkazati zanimanje ter pomembnost glede učnih dejavnosti. Rezultat lahko potrdim z ugotovitvijo A. R. Gonzales-DeHass in

sodelavcev (v Horvat 2010, 13), ki opredeljujejo vpletenost staršev v učno dejavnost otrok kot vedenje, ki je usmerjeno v otrokovo šolanje. Rezultati več empiričnih študij so namreč pokazali, da ima vključenost staršev v otrokovo šolsko dejavnost pozitivne učinke na učni uspeh otroka. Pri tem je pomembna tudi izobrazba obeh staršev. Tudi pri raziskovanem vzorcu učencev se je pokazalo, da so starši v večini vpleteni v učno dejavnost otrok in v njihov učni uspeh, ki je v povprečju zelo dober.

Struktura vzorca glede na trditev, da učencu učenje in druge dejavnosti v povezavi s šolo ne ležijo

Tabela 3.7: Struktura vzorca glede na trditev, da učencu učenje in druge dejavnosti v povezavi s šolo ne ležijo.

UČENJE IN DRUGE DEJAVNOSTI V POVEZAVI S ŠOLO MI NE LEŽIJO	f	f %
Sploh ne velja (1)	24	16 %
Ne velja (2)	39	26 %
Niti velja niti ne velja (3)	54	36 %
Velja (4)	20	13 %
Popolnoma velja (5)	15	10 %
Skupaj	152	100 %

Slaba četrtnina učencev (36 %) meni, da jim učenje in druge dejavnosti v povezavi s šolo v srednji meri (na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni sploh ne velja in 5 popolnoma velja, so izbrali vrednost 3) ne ležijo. Desetini učencev (10 %) učenje ne leži, kar predstavlja precejšen delež, 24 (16 %) učencev pa je mnenja, da za njih to sploh ne velja. Odstotek učencev, ki jim učenje verjetno v navezavi na pridobljene ocene ne leži, je pri tem vprašanju skupno z

odstotkom učencev, ki so mnenja, da jim učenje niti ne leži, niti leži, kar velik, kar predstavlja problem za motivacijo otrok za doseg visokih učnih rezultatov. Vprašanja 17, 18, 19 se nanašajo na učenčevo notranjo motivacijo za učenje in učne dejavnosti, rezultate. Dobra polovica učencev je mnenja, da jim učenje in druge dejavnosti v povezavi s šolo ne ležijo v veliki meri, dobra polovica je tudi prepričana, da se je za visoke učne dosežke nesmiselno boriti, zgolj 1 učenec pa meni, da njegova prihodnja izobrazba sploh ni pomembna. Jasno je, da precejšnjemu deležu, dobri polovici učencev primanjkuje notranje motivacije za doseganje visokih učnih rezultatov, čeprav spodbudo in motivacijo iz družinskega okolja dobivajo. Večini anketirancev je prihodnja izobrazba pomembna.

Struktura vzorca glede na trditev, da se je nesmiselno boriti za visoke učne dosežke, saj so današnje zaposlitve preveč negotove, nepredvidljive

Rezultat je pokazal, da za 39 % učencev to sploh ne velja, da se je nesmiselno boriti za visoke učne dosežke, 5 % pa meni, da to nima smisla, saj so današnje zaposlitve preveč negotove. Slaba tretjina učencev je izbrala srednjo vrednost, kar pomeni, da se je nesmiselno boriti in, da so hkrati učni dosežki pomembni za njih. Razlike med učenci iz različnih SES skupin so po mnenju Toličiča in Zorman (1977, 329) na področju motivacije mnogo večje kot v šolski uspešnosti in inteligentnosti. To kaže, da so otrokove motivacije močno odvisne od družine, v kateri otrok živi. Bolj izobraženi starši s svojimi stališči in konkretno vzgojo usmerjajo otroke k bolj oddaljenim ciljem, ki zahtevajo več učenja in daljše šolanje. V nasprotju s tem pa manj izobraženi starši po besedah avtorjev usmerjajo svoje otroke k bližjim ciljem, ki so hitreje doseženi. Glavni razlog za takšno ali drugačno strategijo ni več toliko v finančni zmogljivosti družine, temveč bolj v njenih stališčih in vrednotah, ki vplivajo tudi na odnos do izobrazbe. Družinsko okolje močno vpliva na stil učenja in na oblikovanje učnih navad otrok. Bolj izobraženi starši lahko svojim otrokom učinkovito pomagajo pri učenju ter odkrivanju načinov za reševanje zahtevnejših učnih problemov. Pri delu jih tudi pozitivno spodbujajo in krepijo zaupanje vase, da predvsem pri učenju vztrajajo in naloge uspešno končajo, zaključijo. Otroci manj izobraženih staršev so v tem pogledu na slabšem, saj jim starši pogosto pri učenju ne morejo pomagati, ker nimajo dovolj znanja, nekateri tudi podcenjujejo vlogo izobrazbe in se za otrokovo učenje premalo zanimajo.

Struktura vzorca glede na informacijsko tehnologijo, ki jo poseduje šole, katero je učenec obiskoval

Tabela 3.8: Struktura vzorca glede na informacijsko tehnologijo, ki jo poseduje šole, katero je učenec obiskoval.

INFORMACIJSKO KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA ŠOLE	f	f %
Računalnik	150	99 %
Televizija	127	84 %
Projektor	145	95 %
Internet	147	97 %
Interaktivne table	123	81 %
Šolski radio	116	76 %
Šolski časopis	83	55 %
Skupaj	152	100 %

Rezultat, ki zajema zelo pomemben podatek o informacijsko komunikacijski tehnologiji, ki jo ima osnovna šola, katero je dijak obiskoval, je pokazal, da v veliki večini osnovne šole Prekmurja posedujejo navedeno tehnologijo. Skoraj vse šole imajo po mnenju učencev računalnik (tako je odgovorilo 99 % učencev), projektor (95 % odgovorov), internet (97 % odgovorov), interaktivne table (81 % odgovorov). Nekatere šole izdajajo šolski časopis, 55 % učencev je izbralo to možnost. Vprašanji 20 in 21 ter tudi odgovori intervjuvanih strokovnih delavcev osnovnih šol se nanašajo na opremljenost šol z informacijsko komunikacijsko tehnologijo, ki lahko vpliva na učne rezultate osnovnošolcev. Vse šole imajo zelo dobro opremljenost s tehnologijo, ki učencem olajša razumevanje snovi, delanje dodatnih nalog. 94 % učencev je mnenja, da je njihova osnovna šola bila dobro opremljena z IKT tehnologijo, učni rezultati v 8. in 9. razredu osnovne šole pa so bili v večini zelo dobri, učenci so dosegli

odličen in prav dober uspeh v približno 80 % v obeh razredih, kar lahko pomeni, da je anketiranim učencem med drugim k visokemu splošnemu učnemu uspehu pripomogla tudi informacijsko komunikacijska tehnologija.

Struktura vzorca glede na opremljenost osnovne šole s tehnološkimi pripomočki po mnenju učencev

Tabela 3.9: Struktura vzorca glede na opremljenost osnovne šole s tehnološkimi pripomočki po mnenju učencev.

ŠOLA, KI SEM JO OBISKOVAL/A, JE DOVOLJ OPREMLJENA S TEHNOLOŠKIMI PRIPOMOČKI	f	f %
Sploh ne velja (1)	2	1 %
Ne velja (2)	8	5 %
Niti ne velja niti velja (3)	39	26 %
Velja (4)	51	34 %
Popolnoma velja (5)	52	34 %
Skupaj	152	100 %

Rezultat je pokazal, da za tretjino učencev (34 %) popolnoma velja, da je osnovna šola, ki so jo obiskovali, dobro opremljena s tehnološkimi pripomočki; za 34 % učencev velja, da je šola dobro opremljena, medtem ko zgolj en učenec meni, da za osnovno šolo omenjeno sploh ne velja.

Struktura vzorca glede na spodbude učiteljev za učenčev doseganje čim boljših rezultatov

Tabela 3.10: Struktura vzorca glede na spodbude učiteljev za učenčev doseganje čim boljših rezultatov.

VEČINA UČITELJEV ME JE SPODBUJALA K DOSEGANJU ČIM BOLJŠIH REZULTATOV	f	f %
Sploh ne velja (1)	15	10 %
Ne velja (2)	10	7 %
Niti ne velja niti velja (3)	27	18 %
Velja (4)	47	31 %
Popolnoma velja (5)	53	35 %
Skupaj	152	100 %

Rezultat o spodbujanju učencev k doseganju čim boljših rezultatov s strani učiteljev je pokazal, da za dobro tretjino učencev (35 %) popolnoma velja, da so jih učitelji spodbujali, za 47 otrok (31 %) omenjeno velja, medtem ko za 7 % to ne velja. 15 učencev oziroma 10 % pa je mnenja, da sploh ne velja, da bi ga učitelji spodbujali za čim boljše učne dosežke. Podatek kaže, da učitelji učence premalo spodbujajo za visoke rezultate. 17 % učencev namreč ni zadovoljnih s spodbudo učiteljev, 66 % učencev pa je mnenja, da so jih učitelji spodbujali za doseganje čim boljših rezultatov. Velika učna uspešnost učencev v 8. in 9. razredu se lahko povezuje z večinskim spodbujanjem učiteljev za dobre učne rezultate. Klima v razredu pa tudi na šoli utegne odločilno vplivati na uspešnost učencev (Jauševič 1998 v Adlešič 2002, 59-60). Če je klima v razredu s strani učiteljev spodbudna, je tudi učna uspešnost učencev lahko visoka. Veliko več motivacije dobi učenec za učenje in učni napredek, če ga učitelj pri določenem predmetu spodbuja, mu snov, če je potrebno, dodatno razloži in mu ne daje občutka strahu. Po besedah avtorja Wallace (1995, 14-15) pa se lahko dogaja, da imajo

neizkušeni znanstveni osnovnošolski učitelji za cilj, da o njih mislimo kot o odgovornih do učencev in o učencih kot odgovornih za njihov lastni neuspeh. Nekoliko presenetljivo je videti učiteljsko grajanje otrok za njihovo pomanjkanje uspeha medtem ko so učiteljeve nadzorovalne funkcije primarno odgovorne za učencev neuspeh.

Struktura vzorca glede na vprašanje kdo je učencem pomagal pri pripravah na nacionalni preizkus znanja v 9. razredu

Na vprašanje o osebah, ki so učencem pomagale pri pripravah na nacionalni preizkus znanja, je 65 % učencev odgovorilo, da učitelji, 40 % pa se jih je opredelilo za starše. Učenci so lahko potrdili več potrditvenih polj, zato so skupni odstotki lahko večji od 100 %.

3.3 Analiza rezultatov intervjujev

Ključne odgovore na vprašanja, zastavljena z vprašalnikom strokovnim delavcem osnovnih šol v Prekmurju (po večini ravnateljev osnovnih šol), sem predstavila v sledečih navedkih. Vključenih je 9 osnovnih šol, glede na dobljene odgovore strokovnih delavcev sem ugotovila, da so si določena mnenja zelo podobna, v nekaterih točkah pa so ravnatelji šol podajali različne odgovore na zastavljena vprašanja o učni (ne)uspešnosti prekmurskih osnovnošolcev.

Medijska prezentacija uspešnosti osnovnošolskih otrok v Prekmurju

Intervjuvani so predstavili ključne podatke o rezultatih nacionalnih preizkusov znanja, tekmovanj iz različnih predmetnih področij, ki kažejo na različne dosežke tako iz določenih generacij kot iz posameznih šol, se pa vselej spreminjajo in niso bistveno nižji od slovenskega povprečja. Naslednja izjava je zelo zgovorna:

Ne spadamo med šole in učence v Pomurju, ki so, kot govorijo mediji, visoko pod državnim povprečjem pri NPZ-jih. Ta način, ki je bil izbran tudi s strani varuhinje človekovih pravic, da se je prst uperil v Prekmurje, kako smo tako izjemno nizko, ni bil pravi, če želimo doseči cilj, da ti učenci ne bi bili oškodovani. Ti učenci so dobili še eno stigmo. Že tako imamo

stigma, da je tukaj največ alkohola, največ brezposelnih, najbolj revni. V prvi vrsti se mora o tem spraševati ravnatelj na šoli skupaj s svojim učitelji, potem je nujno, da se s tem ukvarja tudi Zavod za šolstvo. Ne, da bi s prstom spet pokazal na katero šolo, ampak, da si rezultate pridobi, potem pa strokovno poskuša pomagati kolektivu, šoli, da dobi večje rezultate, ker so učenci oškodovani, če so tako nizko s svojim znanjem (Ravnateljica Osnovne šole Beltinci 2011).

Nam se je zgodilo, da smo imeli visoko nadpovprečje pri NPZ-jih, potem smo bili kakšno leto na povprečju, 3 leta pod povprečjem, letos pa smo imeli spet krasne rezultate, odvisno je od generacije. Letos smo imeli 60 % bodočih gimnazijcev, normalno, da so republiško povprečje preseгли. Na šolah se trudimo tudi po vsej kampanji slabših NPZ-jev v Prekmurju. Da bi nekdo obtoževal, da učitelji premalo dajo učencem, je krivično (Strokovna delavka Osnovne šole II Murska Sobota 2011).

Rezultati nacionalnih preizkusov znanja po osnovnih šolah se torej iz šolskega leta v leto spreminjajo, lahko so nad državnim povprečjem, pod povprečjem ali pa se učenci uvrstijo na republiško povprečje pri znanju iz določenega predmetnega področja. Po prepričanju socialne delavke se na šoli učitelji trudijo za doseganje čim višjih učnih rezultatov učencev, spodbude in motivacije pa lahko učencem nudijo na zelo različne načine.

Kakovost pedagoškega procesa učiteljev v Prekmurju

Ugotavljala sem, kakšna je na ravni osnovne šole kakovost poučevanja učiteljev v Prekmurju in vpliv na učne rezultate osnovnošolskih otrok. Na primer, kot se je izrazila ena izmed ravnateljic:

Kljub temu, da na naši šoli nismo nižje od slovenskega povprečja, menim, da bi lahko učenci bili še boljši, če bi bili učitelji drugače usposobljeni, če bi kadrovske fakultete usposabljele učitelja ne zgolj na področju predmeta, ki ga poučuje, ampak tako, da bi učitelj učenca obravnaval celostno, saj je vsak učenec celota za sebe in imajo včasih učitelji prav zaradi tega, ker niso educirani v psiholoških znanjih, težave z motivacijo učencev. Učitelji pravijo, da učence težko motivirajo za nacionalne preizkuse znanja, kar

pomeni, da je danes potrebno imeti neka druga široka vedenja, tudi s področja psihologije in motivacije učencev, pristopa k učencem, poznavanja razvoja otrok in učencev, da bi jih lažje in boljše motivirali (Ravnateljica Osnovne šole Beltinci 2011).

Dejavniki morebitnega slabšega uspeha osnovnošolcev je tudi šolsko okolje, kamor spadajo kvaliteta pouka, spodbude in motivacija, oblike učne pomoči in usmerjenost v dosežke s strani učiteljev in osnovne šole. Pomembna je splošna kvaliteta pouka od 1. razreda naprej. Ključna je tudi motivacija učiteljev, nekateri nimajo posebnih priprav, drugi vzamejo zadevo resno, posebnih priprav recimo na nacionalne preizkuse znanja pri pouku ni. Omenjeno spada med 90 % dejavnikov učne (ne)uspešnosti prekmurskih osnovnošolcev (Ravnateljica Osnovne šole III Murska Sobota).

Po mnenju obeh navedkov ravnateljic so učitelji lahko tisti, ki na dosežke učencev vplivajo na način, ki je premalo spodbuden in kvaliteten. Posledično otrok ne razvije zadostne mere notranje motivacije, če te ne dobi niti v družinskem okolju, pa je situacija lahko zelo resna. Učenci namreč v današnji sodobni družbi z množico dejavnosti, zahtevami šolskega okolja in hitrim tempom življenja zlahka izgubijo motiviranost za učenje in dejavnosti, povezane s šolo. Takrat je ključnega pomena šolsko okolje, ki mora biti predvsem spodbudno za dvig učenčeve samozavesti, samopodobe, ki pripomoreta k višjim učnim rezultatom in dosežkom.

Zelo slabo bi bilo, da bi povedal, da naši učitelji ne delajo dobro, ker so vsi šli skozi izobraževanja kot drugje, pogoje za delo imajo, plače dobivajo enake. Trudijo se še bolj, ker jih izkrivljena slika o Prekmurju sili v to, da vlagajo še več energije (Ravnatelj Osnovne šole Puconci).

Intervjuvanci so v večini mnenja, da prekmurski učitelji svoje delo v poučevanju opravljajo tako dobro kot preostali učitelji po Sloveniji, zaradi česar je učencem ponujena največja možna kvaliteta pouka. Vendar pa je ravnateljica OŠ Beltinci mnenja, da bi učitelji lahko bili še boljše usposobljeni za poučevanje, kar je potrebno spremeniti že na ravni pedagoških fakultet, ki so po besedah ravnateljice preveč toge in ne učijo učiteljev v smeri motiviranja učencev.

Motivacija učencev za učne rezultate

Zanimalo me je, kakšna je stopnja motivacije učencev za doseganje učnih rezultatov, pri čemer je pomembna tako zunanja (družinsko okolje, šolski sistem z učitelji) kot notranja (posameznikove osebne značilnosti) motivacija in njen vpliv na učne dosežke osnovnošolcev. Kot je izpostavila ravnateljica v naslednjem navedku, motivacija samih učencev vpliv na učno (ne)uspešnost in pomembna značilnost prekmurske regije je ravno nemotiviranost za višje ambicije, rezultate.

Dejavniki učne (ne)uspešnosti se skrivajo tudi v samih učencih v smislu njihovih značilnosti, kamor spadajo sposobnosti, interesi in zanimanja, motivacija, osebne značilnosti. Mislim, da so v naši regiji velikega pomena specifične značilnosti regije kot celote, to so visoka brezposelnost, materialne razmere, nemotiviranost (Ravnateljica Osnovne šole III Murska Sobota).

Če starši niso ustrezno motivirani in svojih otrok ne spodbujajo k učenju in pridobivanju znanja, učitelji lahko zelo malo naredimo (Ravnateljica Osnovne šole Fokovci).

Navedka kažeta na pomembnost motivacije učenca s strani staršev in regionalnega okolja, ki bi morali znanje percepirati kot vrednoto, le na ta način bi svojim otrokom lahko ponudili spodbudno okolje za doseganje visokih učnih rezultatov, ki so v nasprotnem primeru, ko učenec za svoje delo ne dobi motivacije ali nagrade za visoke dosežke, nižji. Otrok izgublja na samozavesti, za dosežene rezultate ni pohvaljen ali je celo grajan, če doseže nizke rezultate. Posledično morajo učitelji, ki zaznajo, da učenci ne dobivajo spodbud iz okolja, narediti veliko več, da popravijo nastalo situacijo, za motiviranje se morajo potruditi še veliko bolj, kot pri učencih, ki izhajajo iz zelo spodbudnega okolja. Ravnatelj Osnovne šole Puconci je isti fenomen opisal na naslednji način:

Pomembno je, koliko je do nas spodbudno okolje, v kakšnih razmerah učenci živijo in kako jih lahko starši motivirajo za učenje, delo. Motivacija je eden izmed dejavnikov nižjega učnega uspeha prekmurskih osnovnošolcev. V osnovni šoli je največji problem v tem hitrem tempu razvoja, kako učence motivirati. Motivacija učenca pa je možna samo z

dobrim usposabljanjem strokovnih delavcev, tako, da temu namenimo veliko pozornosti (Ravnatelj Osnovne šole Puconci).

Socialno ekonomski status družin je v povprečju v Prekmurju nizek zaradi trenutne situacije, precej staršev je namreč brezposelnih ali dobivajo minimalno oziroma še nižjo plačo, zaradi česar je družina okolje, ki je premalo spodbudno za otrokove učne dosežke in rezultate, saj se spopadajo s težkimi vsakdanjimi težavami. Učenci, ki ne dobivajo motivacije iz zunanjega družinskega in regionalnega okolja, niso sposobni ustvariti notranje motivacije za doseganje visokih učnih rezultatov. Je pa pomembna tudi motivacija s strani učiteljev, ki jo je izpostavila ravnateljica Osnovne šole II Murska Sobota. Če je tovrstna zunanja motivacija pozitivna, učenci dosežejo višje učne rezultate kot tisti, kateri v šolskem okolju niso deležni spodbud in motivacije učiteljev.

Socialno ekonomski položaj učenčeve družine

Ali socialno ekonomski položaj družine, iz katere učenec izhaja lahko vpliva na njegove učne rezultate in (ne)uspešnost? Kot odgovarja ravnateljica:

Prekmurje je socio-ekonomsko deprivirano območje in gotovo je večja spodbuda tam, kjer so starši višje izobraženi, kjer je več denarja, da si učenci omogočajo kakšne vzporedne aktivnosti, osebno pa ne vidim glavnega razloga za učno uspešnost samo v tem (Ravnateljica Osnovne šole Beltinci).

Ni lepo slišati, ampak dejavnik, ki prispeva k slabšim učnim rezultatom, so tudi družinske razmere. Sama izobrazba staršev, spodbudno okolje; za našo šolo lahko povem, da imamo večinsko starše s poklicno in srednjo šolo, v manjšini so višja in visoka šola in normalno je, da že od malega dobijo ti učenci manj spodbud. In, če kaj vpliva na to, je premalo spodbudno okolje doma (Socialna delavka Osnovne šole II Murska Sobota). Tako menita tudi avtorja Toličič in Zorman. »Socialna in kulturna raven družine odločilno vpliva tudi na razvoj otrokovih intelektualnih sposobnosti. Otroci iz manj spodbudnega okolja ne morejo svojih dispozicij optimalno razviti v sposobnosti, zaradi česar so tudi v šoli manj uspešni. Ta intelektualni primanjkljaj je lahko precej usoden, saj ga kasneje ni mogoče v celoti nadomestiti« (Toličič in Zorman 1977, 328). Po mnenju omenjenih avtorjev (1977,

322) imajo tako enako inteligentni otroci iz delavskih družin manj razvite učne navade in slabši stil učenja kot njihovi vrstniki iz družin strokovnih delavcev.

Socialno ekonomski status družine je eden izmed ključnih dejavnikov slabšega učnega uspeha osnovnošolcev v Prekmurju (Ravnateljica Osnovne šole III Murska Sobota).

Odgovor ravnateljice Osnovne šole Cankova je zgovoren:

Ekonomsko socialna stiska, ki jo doživljajo ljudje v Prekmurju v tem času, zagotovo ni enostavna in se je včasih potrebno boriti za obstanek. Starš mora v tem zagonu za preživetje biti včasih cel dan odsoten in takrat je zelo malo z otrokom (Ravnateljica Osnovne šole Cankova).

Strokovni delavci osnovnih šol pogosto poudarjajo pomen družinskega okolja za učni uspeh otrok, na primer tudi ravnatelj Osnovne šole Puconci:

Družina je eden izmed dejavnikov nižjega učnega uspeha osnovnošolcev; zdaj je v teku pomoč države prekmurski regiji, da se bo hitreje razvila. Pomembno je, da bodo ljudje imeli zaposlitev, da izobraženi kader ne bo begal drugam, da bodo ljudje dostojno in spodobno živeli, da bodo otroci imeli doma dobre razmere za življenje, da ljudje ne bodo životarili, da bo vsak učenec imel svojo sobo z računalnikom, da bodo starši izobraženi, velika večina jih namreč ni, na tak način pa bodo njihovi otroci lažje napredovali. Pomemben je pogovor staršev z otroci, ker pa so ljudje neizobraženi, imajo težave, da jih tudi v popoldanskem času ni doma, ker se morajo boriti za preživetje. Ko se bo to spremenilo, se bodo stvari izboljšale (Ravnatelj Osnovne šole Puconci).

Vsi intervjuvanci se strinjajo o vplivu socialno ekonomskega statusa družine, iz katere učenec izhaja, na učni uspeh osnovnošolcev v Prekmurju. Ravnateljica Osnovne šole Fokovci pa meni, da na učenčevo uspešnost v šoli vplivajo zgolj in izključno učitelji, ki z maksimalnim trudom in vztrajnostjo učencem poskušajo nuditi, česar ne dobijo v domačem družinskem okolju. Ravnatelj OŠ Puconci je omenil tudi podatek, da ima določen vpliv izobrazba staršev, ki je na območju Prekmurja zelo nizka in starši v boju za preživetje zaradi velike stopnje brezposelnosti več časa namenjajo službi ter ustvarjanju dohodka za preživetje družine kot pa otrokovemu učnemu napredku, uspešnosti.

Primerjava učnega uspeha osnovnošolcev, ki živijo v mestnem in v podeželskem okolju

Na tej točki me je zanimalo ali učenci, ki živijo v mestnem okolju dosegajo višje učne rezultate kot učenci, ki izhajajo iz podeželskega okolja. Pri tem so pomembni predvsem podatki rezultatov različnih preverjanj znanja in tekmovanj osnovnih šol, ki se nahajajo v mestnem okolju in šol, ki so na podeželju. Kot kažeta spodnji izjavi ravnateljic dveh prekmurskih osnovnih šol, so dejavnosti in pristopi ruralnih šol zelo učinkoviti ter kvalitetni za izpopolnjevanje šolskega pouka, kar priča tudi podatek o visoki uspešnosti beltinske osnovne šole na področju učnih rezultatov, ki ni edina ruralna šola z izjemnimi učnimi dosežki otrok.

Če primerjam dejavnosti in aktivnosti naše šole s kakšno drugo »elitno« mestno šolo iz bližine ali drugod po Sloveniji, mislim, da delamo, glede na okolje in finančne zmožnosti ter sodelovanje staršev »čudeže« iz naših otrok (Ravnateljica Osnovne šole Fokovci). Nelson (2010, 4) podobno meni, da enakovredna priložnost pomeni, da si vsak otrok, ne glede na bivališče, zasluži pravico do prostega, javnega izobraževanja. Majhne, ruralne šole ponujajo edinstvene pristope in možnosti za zagotavljanje tovrstnega izobraževanja. Od časa do časa ruralne šole utegnejo poiskati ali nuditi zunanje strokovno znanje za izpopolnitev šolanja. Mnenje avtorja je potrdila tudi ravnateljica OŠ Beltinci (2011), saj imajo na šoli zaposlenega človeka, ki je eden izmed petih v Evropi, ki so najbolj usposobljeni na področju IKT tehnologije oziroma interaktivne table. To je na nek način edinstveni pristop v smeri zagotavljanja zunanjega strokovnega znanja za izpopolnitev šolskega pouka, kar je v veliki meri potrjeno z učnim uspehom osnovnošolec šole Beltinci, ki je največja šola v Pomurju, je vrhunska na področju opremljenosti z IKT tehnologijo in je tudi zelo visoko uvrščena na področju uspešnosti osnovnošolcev. Ravnateljica Osnovne šole Fokovci (2011) je prepričana, da njihova šola, ki je podeželska in majhna ter ne vključuje velikega števila učencev, ki so se še dodatno pripravljene učiti, kljub temu dosega visoke rezultate na tekmovanjih v državnem merilu. Tudi ravnateljica Osnovne šole Beltinci je jasno predstavila in argumentirala uspešnost učencev te podeželske šole; zelo visoko nad državnim povprečjem so bili prejšnja leta učenci pri nacionalnih preizkusih znanja v 6. razredih, predvsem v preizkusih v biologiji, naravoslovnih vedah. Tudi pri slovenščini so običajno nad povprečjem, so pa bili opazni nižji rezultati prejšnje šolsko

leto. Podoben je odgovor ravnatelja Osnovne šole Bogojina (2011), da grejo rezultati v zadnjih petih letih na šoli strmo navzgor, saj so učenci recimo v šolskem letu 2009/2010 na nacionalnem preizkusu znanja v 6. razredu dosegli republiško nadpovprečje, 9. razred je pri predmetu matematika državno povprečje presegel za 13 odstotkovnih točk. V lanskem šolskem letu so se 6. razredi po rezultatih gibali v državnem povprečju ali pa 3-5 % nad povprečjem. Leto in dve pred tem se je odstotek rezultatov učencev gibal še višje. Da je znanje vrednota za otroke, starše in učitelje, kažejo tudi rezultati Osnovne šole Tišina po podatkih ravnateljice (2011), učenci so dosegli izjemne rezultate na tekmovanjih iz različnih področij. Tako so prejeli veliko zlatih, srebrnih in bronastih priznanj na tekmovanjih v znanju angleščine, nemščine, logike, slovenščine, biologije, fizike, astronomije, kemije, matematike, geografije ter še na drugih področjih.

Kot kažejo podatki, se strokovni delavci osnovnih šol večinoma strinjajo, da se dejavniki učne (ne)uspešnosti skrivajo v socialno ekonomskem položaju učenčeve družine, ki predstavlja okolje, ki je lahko spodbudno ali pa tudi ne za učence. Predstavlja pa tudi okolje, kjer otrok dobiva določeno mero motivacij s strani staršev za učne dosežke v šoli. Iz tega izhaja otrokova notranja motivacija, ki je tudi zelo pomemben dejavnik uspešnosti, o tem se strinja večina strokovnih delavcev. Medtem, ko je večina intervjuvanih mnenja, da prekmurski učitelji svoje pedagoško delo opravljajo ustrezno in kvalitetno za motiviranje učencev ter doseganje visokih učnih rezultatov, pa ravnateljica Osnovne šole Beltinci (2011) meni, da bi na tem področju morali narediti korak naprej in sicer v smeri kakovostnejšega izobraževanja za delo učitelja, ki bi moral biti educiran tudi v psiholoških znanjih. Strokovni delavci pa so prepričani, da prekmurski osnovnošolci ne dosegajo nižjih učnih rezultatov, saj so v povprečju izjemno uspešni na raznih tekmovanjih iz predmetnih področij, rezultati nacionalnih preizkusov znanja, ki so iz leta v leto drugačni in velikokrat tudi nad državnim povprečjem, pa naj ne bi bili realni pokazatelji dosežkov osnovnošolcev.

Splošna analiza intervjujev nakazuje, da je šolski (ne)uspeh prekmurskih učencev osnovnih šol odvisen od mnogih dejavnikov, ki utegnejo izvirati iz razvitosti in položaja regionalnega območja, ki je za regijo Prekmurje precej neugoden. Posledično se razvijejo tudi drugi dejavniki, socialno ekonomski položaj družine, iz katere učenec izhaja, motivacije in spodbude, ki prihajajo iz najprej regionalnega, potem pa še iz družinskega okolja, iz česar se utegne razviti določena stopnja notranje motivacije učenca samega. Ključno je tudi pedagoško delo učiteljev in vodstvenega kadra osnovnih šol, ki z določenim pedagoškim procesom vzpostavlja (ne)spodbudno okolje za doseganje konkretne ravni znanja osnovnošolcev.

4 ZAKLJUČEK

Izobrazba in učna uspešnost osnovnošolskih otrok predstavlja v vsakdanjem življenju mladostnikov in kasneje v dobi odraslosti posameznika bistveno vrednoto, ki vpliva na ves življenjski potek ter na kvaliteto bivanja v današnji sodobni družbi. Stopnja učne uspešnosti je glede na mnoge slovenske regije in področja zelo različna, v Prekmurju, ki predstavlja območje z visoko stopnjo brezposelnosti, alkoholizma, nepopolnih družin, nizkega bruto domačega proizvoda na prebivalca, pa je uspešnost osnovnošolcev v očeh medijev zelo nizka. Zaradi tega sem raziskala in analizirala dejavnike, razloge, ki bi lahko na (ne)uspešnost otrok vplivali in ali prezentacija prekmurskega izobraževanja v celoti drži. Bistveno je dejstvo, da se vsi raznovrstni dejavniki šolske (ne)uspešnosti prekmurskih osnovnošolcev med seboj povezujejo, ne vpliva na nižjo učno uspešnost učenca zgolj en sam dejavnik, recimo izobrazba njegovih staršev, ampak morda tudi stopnja notranje motivacije otroka za učenje in doseganje visokih učnih rezultatov ali pa stopnja motivacije s strani učiteljev za otrokove čim boljše učne dosežke.

Ključni dejavniki, ki pomembno pripomorejo k učni (ne)uspešnosti učencev osnovnih šol so po raziskavi anketnih podatkov srednjih šol v Prekmurju in po ugotovitvah, pridobljenih z intervjuji s strokovnimi delavci prekmurskih osnovnih šol mnogovrstni. Izpostavila bi predvsem dejavnike, ki so mi jih podkrepljene s konkretnimi podatki za osnovnošolce predstavili strokovni delavci, saj se pri nekaterih šolah nanašajo na dolgoletna spremljanja učnih rezultatov in na izboljševanje morebitnih učnih težav. Tako je velikega pomena podatek, da imajo učenci precejšnje težave na področju bralne pismenosti oziroma funkcionalnega branja, kar pomeni, da razne tekste vedo prebrati, vendar ne zmorejo v zadostni meri razumeti ter obnoviti prebranega. Nekateri izmed strokovnih delavcev so mnenja, da gre za negativno posledico prekmurskega narečja in, da se določeni otroci ob vstopu v osnovno šolo niso sposobni izražati v slovenskem jeziku.

Svoje delo zaključujem z ugotovitvijo, da na učne rezultate in šolsko (ne)uspešnost osnovnošolcev v Prekmurju bistveno ne vpliva zgolj nizka stopnja razvitosti regionalnega okolja in socialno ekonomski položaj družine, iz katere učenec izhaja, ampak tudi učitelji in šolsko okolje s kvaliteto poučevanja ter stopnjo spodbujanja, motiviranja učencev, v veliki meri pa tudi s stopnjo izobraževanja učiteljev. Velik problem je kot omenjeno smiselno

branje, ki ga je potrebno nadgrajevati in razvijati od 1. do 9. razreda osnovne šole. Pomemben je tudi podatek ravnatelja Osnovne šole Bogojina (2011), da ni ključni dejavnik nižje učne uspešnosti zgolj status učenca, prekmurskih osnovnošolcem naj bi primanjkovalo samozavesti, višjih ambicij. Šola je tista institucija, ki mora učence k doseganju čim boljših rezultatov spodbujati, saj danes velja samo znanje, življenje pa predstavlja borbo.

Predlogi za nadaljnje raziskovanje problematike dejavnikov učne (ne)uspešnosti prekmurskih osnovnošolcev so sledeči. Zanimivo bi bilo primerjati učne dosežke osnovnošolskih otrok v okviru nacionalnih preizkusov znanja in tudi tekmovanj iz predmetnih področij glede na različne slovenske regije. Ali obstaja pomembna regionalna razlika med učenci v rezultatih po različnih predmetih? Zanimivo bi tudi bilo raziskati mnenja in prepričanja učencev z nižjimi učnimi rezultati o bistvenih dejavnikih za slabše šolske dosežke. Bi se morda pokazali drugačni razlogi kot so se z raziskavo mnenj strokovnih delavcev osnovnih šol in dijakov ter dijakinj 1. letnikov srednjih šol, ki so v večini dosegli v 8. in 9. razredu osnovne šole precej dober splošni učni uspeh?

»Pedagoški odnos ni le odnos nekoga, ki več ve in zna, in drugega, ki ve manj, temveč odnos nekoga, ki ima legitimno pravico, da usmerja proces socializacije posameznika, da temu pripomore do nove stopnje v odraščanju« (Ule 1996, 12).

5 LITERATURA

Adlešič, Irena. 2002. Pomembnost šolske klime v delovanju šole. *Pedagoška obzorja* 17 (2): 54–78.

--- 1998. Razredna klima učencev osnovne šole. *Pedagoška obzorja* 13 (3–4): 160–176.

Barle, Andreja in Jana Bezenšek. 2006. *Poglavja iz sociologije vzgoje in izobraževanja: Pregled sodobnih socioloških študij, perspektiv in konceptov*. Koper: Fakulteta za management.

Cross, Katherine. 2011. *Examining the Role of Principals in the Retention of new Teachers*. San Rafael: Dominican University. Dostopno prek: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED519572.pdf> (9. avgust 2011).

Holt, John. 1974. *Otroci in neuspeh*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Horvat, Martina, Maja Zupančič in Maša Vidmar. 2010. Značilnosti otrok in vpletenost staršev v otrokovo učno dejavnost kot napovedniki učne uspešnosti prvošolcev. *Šolsko polje* XXI (1–2): 11–33.

Gaber, Slavko in Ljubica Marjanovič Umek. 2010. Bralna pismenost osem- in devetletkarjev: za premišljeno uporabo rezultatov mednarodnih raziskav znanja. *Šolsko polje* XXI (1–2): 55–71.

Gril, Alenka, Eva Klemenčič in Sabina Autor. 2009. *Udejstvovanje mladih v družbi*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Governance of educational trajectories in Europe. 2010. *Access, Coping and Relevance of Education for Young People in European Knowledge Societies in Comparative Perspective*. Frankfurt.

Ivelja, Ranka. 2009. *Analiza učnih dosežkov slovenskih šolarjev pokazala, da v Pomurju znajo precej manj kot v Novi Gorici*. Dostopno prek: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/1042285593 (21. avgust 2011).

Mencin Čeplak, Metka. 1996. Izobraževanje in izobraženost V *Analiza stanja v Sloveniji*, ur. Mirjana Nastran Ule, 69–100. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije.

Nelson, Steve. 2010. Leveraging the Unique Features of Small, Rural Schools for Improvement. *Lessons Learned* 1 (5): 1–4.

Ministrstvo za šolstvo in šport. 2007a. *SLOVENSKI šolski sistem v številkah*. Dostopno prek: http://portal.mss.edus.si/pls/portal/docs/PAGE/PORTAL_SOLSTVO_MSS/MSS_STRANI/MSS_DOKUMENTI_ZA_SPLET/SLOVENSKI_SOLSKI_SISTEM_V_STEVILKAH.PDF (9. avgust 2011).

--- 2007b. *SLOVENSKO šolstvo včeraj, danes, jutri*. Dostopno prek: http://portal.mss.edus.si/pls/portal/docs/PAGE/PORTAL_SOLSTVO_MSS/MSS_STRANI/MSS_DOKUMENTI_ZA_SPLET/SLOVENSKO_SOLSTVO_VCERAJ_DANES_JUTRI.PDF (9. avgust 2011).

Nastran Ule, Mirjana. 1996. *Mladina v devetdesetih: Analiza stanja v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2000. *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Perkins, Tessa. 2003. Rethinking stereotypes. V *The Media Studies Reader*, ur. Tim O'Sullivan in Yvonne Jewkes, 75–85. London: Arnold.

Ravnateljica Osnovne šole I Murska Sobota. 2011. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 5. januar.

Strokovna delavka Osnovne šole II Murska Sobota. 2011. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 5. januar.

Ravnateljica Osnovne šole III Murska Sobota. 2011. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 5. januar.

Ravnateljica Osnovne šole Beltinci. 2011. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 12. januar.

Ravnatelj Osnovne šole Bogojina. 2011. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 12. januar.

Ravnateljica Osnovne šole Cankova. 2011. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 12. januar.

Ravnateljica Osnovne šole Fokovci. 2011. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 12. januar.

Ravnatelj Osnovne šole Puconci. 2011. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 5. januar.

Ravnateljica Osnovne šole Tišina. 2011. Intervju z avtorico. Murska Sobota, 12. januar.

Rupar, Brigita. *Šolska klima in kultura*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, sintezno poročilo.

Statistični urad Republike Slovenije. 2008. *Osnovnošolsko izobraževanje mladine in odraslih v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2006/2007 in na začetku šolskega leta 2007/2008*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/doc/statinf/09-si-126-0801.pdf> (21. avgust 2011).

--- 2011. *Slovenske regije v številkah 2011*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/doc/pub/REGIJE-2011-INTERNET.pdf> (9. avgust 2011).

Tibaot Ciringer, Darja. 2011. *Zakaj na zahodu dlje živijo?* Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/slovenija/zakaj-na-zahodu-dlje-zivijo.html> (9. avgust 2011).

Toličič, Ivan in Leon Zorman. 1977. *Okolje in uspešnost učencev: Vpliv socialnoekonomskih in demografskih dejavnikov na šolski uspeh in osebnostne lastnosti otrok*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Tomić, Ana. 2002. *Spremljanje pouka*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Wallace, Stephen R. in Thomas E. Thompson. 1995. *Preservice Teachers Changing Attributions for Elementary Students Success or Failure*. Chicago: Northern Illinois

University, Paper presented at the Annual Meeting of the Mid-West Educational Research Association. Dostopno prek: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED388656.pdf> (9. avgust 2011).

PRILOGE

Priloga A: Vprašalnik, izveden s strokovnimi delavci 8 osnovnih šol

Lepo pozdravljeni!

Sem Nina Jug, študentka Fakultete za družbene vede, smer Analitska sociologija Univerze v Ljubljani. Na Vas se obračam z vprašanji, ki bodo služila za pridobitev podatkov v okviru raziskave, diplomskega dela na temo o uspešnosti/neuspešnosti prekmurskih osnovnošolcev, zanimajo me predvsem razlogi za neuspešnost osnovnošolcev. Vljudno Vas prosim, da korektno odgovorite na naslednja vprašanja. Hvala za Vaše odgovore, ki bodo uporabljeni izključno v akademске namene.

1. Vaše ime, priimek in izobrazba.
2. Kakšno delo opravljate na vaši osnovni šoli?
3. Kako dolgo že delate v vzgoji in izobraževanju oziroma kako dolgo že opravljate poklic ravnatelja/ravnateljice ali strokovnega delavca osnovne šole?
4. V kakšnem okolju se nahaja vaša osnovna šola, je to podeželje, manjše mesto? Koliko ste oddaljeni od večjih mest?
5. Kako je vaša šola opremljena z IKT tehnologijo in kako je le-ta dostopna učencem?
6. Ali na šoli zbirate podatke o uspešnosti učencev? Če da, na kakšen način, morda z nacionalnimi preizkusi znanja v šestem razredu? Kolikšen delež učencev (v odstotkih) se odloči za preizkus v šestem razredu, ko še ni obvezen in v kolikšni meri so pri tem uspešni? Kako pa je z uspešnostjo preizkusov v devetih razredih?
7. Ali namenite pridobivanju podatkov o uspehu osnovnošolcev veliko pozornosti?
8. Ali se osredotočate na preseganje določenih rezultatov po konkretnih področjih, predmetih šolanja osnovnošolskih otrok? Kaj ste konkretno naredili na vaši šoli, da bi se rezultati izboljšali in kaj še nameravate narediti na tem področju v prihodnje?
9. Ali je po vaši oceni uspešnost učencev na šoli primerljiva s slovenskim povprečjem?
10. Če je uspešnost učencev na vaši šoli morebiti nižja od slovenskega povprečja, od drugih osnovnih šol po Sloveniji, zakaj menite, da je temu tako?

11. Ali lahko predstavite in razložite dejavnike morebitnega slabšega uspeha osnovnošolcev?
12. Zakaj so po vašem mnenju ravno ti dejavniki ključni za slabši uspeh?
13. Ali poskušate izboljševati učni uspeh osnovnošolcev? Če da, na kakšen način?
14. Kakšni pa so rezultati različnih raziskav, ki jih poznate, morda jih sami izdelujete na področju uspeha osnovnošolskih otrok za vašo šolo?
15. Kolikšen odstotek otrok s posebnimi potrebami (primanjkljaji na posameznih področjih učenja, govorno jezikovne motnje,...) je na vaši šoli in ali menite, da to bistveno vpliva na rezultate učnega uspeha tudi ostalih otrok?
16. Izobražujete učitelje in ostale sodelavce v smeri vedno kakovostnejšega poučevanja, motiviranja otrok za doseganje čim boljših rezultatov? Kako pa?
17. Ali ocenjujete, da imajo obšolske oziroma interesne dejavnosti vpliv na šolski uspeh osnovnošolcev?
18. Ali želite morda izpostaviti še kakšen pomemben podatek na temo šolske (ne) uspešnosti osnovnošolcev Prekmurja?

Najlepša hvala za Vaše sodelovanje!

Priloga B: Transkripcija vprašalnikov, izvedenih s strokovnimi delavci 3 osnovnih šol

Prvi intervju

Oseba A:

1. Sem psihologinja.
2. Na šoli ravnateljujem.
3. Na šoli ravnateljujem deseto leto sicer pa imam vsega skupaj 29 let dela v vzgoji in izobraževanju.
4. Naša šola, Osnovna šola Beltinci je podeželska šola in sicer po številu otrok največja šola v Pomurju. Od Murske Sobote smo oddaljeni deset kilometrov, nekaj več od Ljutomera.
5. Naša šola je zelo dobro opremljena z IKT tehnologijo, dokaz za to je, da smo prejeli že dvakrat zaporedoma priznanje za Zavod z najsodobnejšim upravljanjem v državi, to je edina šola v državi, ki je to priznanje prejela in sicer ne samo enkrat, dvakrat in eden izmed pogojev je informatizacija IKT tehnologije in tu pravijo, da smo vrhunski,

zaradi tega smo tudi dobili to priznanje. Dostopna je vsem učencem, v vsakem razredu je dostop do interneta in računalnik, hkrati imajo učenci dostop do interneta v kotičku v knjižnici, ki je napravljen prav za njih in pa v računalniški učilnici. Po novem imamo na šoli tudi človeka, ki dela na fakulteti in je eden izmed petih v Evropi najbolj usposobljenih ljudi na področju IKT tehnologije oziroma interaktivne table. Interaktivnih tabel imamo že veliko, mislim, da kar osem, v glavnem smo v Pomurju gotovo ena izmed najbolj opremljenih šol z IKT tehnologijo. Učenci imajo tudi spletne učilnice z učitelji.

6. Ja, saj smo v Projektu kakovosti vzgoje in izobraževanja prihodnosti, kjer je nujno zbirati podatke o uspešnosti učencev. Na kak način to pridobivamo, ena so seveda tekmovanja na državnem, na regijskem in pa mednarodnem področju, kjer se preizkušajo v znanju določenih predmetov in pa tudi sposobnostih. Zbiramo in temeljito analiziramo tudi nacionalne preizkuse znanja, zbiramo pa tudi pisna poročila iz srednjih šol, kjer ugotavljamo kako so naši učenci uspešni v šoli. Za NPZ-je se v šestem razredu odloči večina, v devetih pa vsi; kar se tiče NPZ-jev šestih razredov in devetih razredov, nismo pod državnim povprečjem, zelo visoko smo nad državnim povprečjem v šestih razredih, nekoliko manj, letos so sicer rezultati slabši kot prejšnja leta. Visoko nad državnim povprečjem smo že bili dvakrat v preizkušanju v biologiji, v naravoslovnih vedah smo visoko nad državnim povprečjem, tudi pri slovenščini, ne visoko, smo nad državnim povprečjem (običajno), letos je to nekoliko slabše; torej ne spadamo med tiste v Pomurju, ki so, tako kot govorijo mediji, visoko pod državnim povprečjem pri NPZ-jih.
7. Prizadevamo si za najvišje možne rezultate na izobraževalnem področju, za to veliko naredimo in storimo in torej namenimo pridobivanju podatkov o uspehu osnovnošolcev veliko pozornosti, kajti feed-back informacijo rabimo.
8. In potem na osnovi teh analiz uspešnosti učencev naredimo tudi strategijo, merljive cilje, dejavnosti s katerimi bomo te merljive cilje dosegli za izboljšanje. Tako imamo trenutno, čeprav nismo pod državnim povprečjem, temeljite v vseh aktivih načrtovane cilje, dejavnosti, kako bomo še izboljšali rezultate na NPZ-jih in sicer že nekaj let, še intenzivneje pa letos bomo dvigovali funkcionalno ali bralno pismenost, ki je razlog, da pri nalogah, ki zahtevajo branje z razumevanjem, torej zahtevnejše naloge, dosežejo učenci slabše rezultate. Veliko boljši so pri tistih nalogah, ki tega ne zahtevajo, tako kažejo naše analize. Ampak mi na tem delamo in se rezultati dvigajo.

9. Že prej sem rekla, da gotovo smo, si celo upam trditi, da smo kdaj pa kdaj kje boljši; tako smo edina šola v Sloveniji, ki so nas Nemci izbrali za svoje partnerje. Kaj imamo od tega? Od tega imamo štipendije zunanjega ministrstva Nemčije, naši otroci vsako leto odhajajo masovno na študij v Berlin pa tudi odrasli. Imamo tudi knjižnico, najbolj opremljeno učilnico s pametnimi tablam, interaktivnimi tablam, torej smo celo tu nekoliko boljši. Smo tudi po uspešnosti izjemni v kulturi, saj smo kulturna šola. Letos se je pridružilo še priznanje odličnosti na področju plesa in sicer s folkloro poberemo vsa priznanja v državi, najvišja priznanja v državi že nekaj let, prav tako tudi v tujini tako, da si upam trditi, da smo pri znanju ne slabši, pri nekaterih stvareh pa celo boljši od državnega slovenskega povprečja.
10. Kljub temu, da na naši šoli nismo nižji od slovenskega povprečja, menim, da bi lahko učenci bili še boljši, če bi bili učitelji drugače usposobljeni, če bi fakultete, kadrovske fakultete, kadrovske šole, usposabljal učitelja ne zgolj na področju predmeta, ki ga poučuje ampak, da bi učitelj učenca obravnaval celostno, kajti vsak učenec je celota za sebe in imajo včasih prav zaradi tega, ker niso educirani v psiholoških znanjih, težave z motivacijo. Tako učitelji pravijo, da jih težko motivirajo za NPZ-je, kar pomeni, da je danes potrebno imeti neka druga vedenja, široka vedenja tudi s področja psihologije in motivacije učencev, pristopa k učencem, poznavanja razvoja otrok in učencev, da jih bodo lažje in boljše motivirali. Nujno je potrebno izobraževanje učiteljev, kadrovske šole pa so v tem izjemno toge. Hkrati je vse več otrok s posebnimi potrebami, ki so prej bili v posebnih ustanovah, danes so tukaj, kar pomeni, da mora biti učitelj educiran tudi za delo s temi učenci; fakultete jih ne usposablajo za to delo in pravzaprav čutijo veliko nemoč, ko se morajo soočiti s kako diskalkulijo, afazijo, z bralnimi motnjami, še bolj so nemočni, ko se soočajo s čustvenimi, vedenjskimi težavami, ta nemoč pa se čuti zato, ker niso educirani. Fakultete bodo nujno mogle se prilagoditi novim trendom, prava eksplozija znanja je, kar je veljalo včeraj, danes ni več v veljavi in temu se fakultete ne pridružujejo, velik razkorak je med teorijo in prakso, teoretiki se ne povezujejo s prakso, praktiki ne zaupajo teoretikom. To vidim ta en moment, da bi bili rezultati še boljši; drugi moment je v splošni družbeni klimi, ki nekako ne ceni znanja in ne spodbuja notranje motivacije, učenci se učijo ne zato, ker bi se želeli učiti, ker si želijo znanja ampak zaradi neke zunanje motivacije, to je pa ta trenutek v ocenah pa še to ne in vsi želijo priti do uspeha na lahek način. Pridobivanje znanja je trdo delo, tako more tudi biti. Drugi problem vidim v sami vzgoji zakaj so rezultati takšni; zato, ker je danes vzgoja, kot trdi doktor Divjakova,

zelo pomehkužena. Starši v dobri veri storiti vse za otroka storijo namesto njih, zato pa jim vzamejo lastni interes in lastno pobudo in učenci so vse bolj apatični, tudi do lastnega neuspeha ali uspeha. To je ta trenutna vzgoja, ki ni v redu in se mora spremeniti, šola mora postati odgovornost učencev, za vse v življenju se morajo potruditi, tako tudi za znanje. Danes pa to se pravi starši naredijo namesto njih tudi kakšne naloge in tisto na kar se zgovarja pogosto tudi večina šol in večina učiteljev, je da so iz nizkih socialnih statusov; tu je socio-ekonomsko deprivirano območje in gotovo je večja spodbuda tam, kjer so starši višje izobraženi, kjer je več denarja, da si omogočajo kakšne vzporedne aktivnosti, ne vidim pa glavnega razloga samo osebno ne v tem. Torej kar nekaj razlogov pa še bi jih lahko naštela, ampak ti se mi zdijo ključni, izobraževanje učitelja, v teh kadrovskih fakultetah, v splošni družbeni klimi, ki ne ceni tega dovolj. Tudi na šolah bomo mogli marsikaj postoriti in izboljšanje se začne pri samem učitelju šole (nič jaz ne morem storiti, če učitelj reče starši so krivi, država je kriva zato, ker niso več nikjer ti upoštevani). Ja, saj to je verjetno res, toda kaj jaz lahko storim k izboljšanju rezultatov. Učitelji so zelo ozkega znanja, so strokovnjaki na kemiji, kemični učitelji ne pa na psihologiji recimo; veliko morajo znati danes.

11. Na šoli slabšega uspeha ni, želimo pa si ga izboljšati, vedno težimo k višjim rezultatom in posodabljanju učnega procesa, vedno novih metod in novih oblik in tu vidimo mi svojo prihodnost, v neprestanem posodabljanju učnega procesa, neprestanem iskanju novih poti in, če hočemo sodelovati v tej sodobni evropski družbi, se moramo o pomenu znanja in iskanju in ohranjanju, uporabi tega razmišljati že včeraj, ne danes in to na šoli počnemo.
12. Zato, ker sem prepričana, da so ti dejavniki ključni. Zato, ker je človek celostno bitje in ne more biti dovolj, če gledam s strani učitelja, da ti veš kaj je atom in to razložiš, vse drugo pa ne. To znanje potem recimo pri kemiji na nacionalnem preizkusu znanja se je pokazalo, da učenci znajo vse definicije, vse so rešili. Ko pa je to bilo treba v življenju uporabiti, oni tega niso vedli, torej se vprašam, če učimo prave stvari. Mi učimo prav, so to prave stvari? Jaz sem bila na Finskem, ki velja za najboljši šolski sistem, ker smo bili v projektu in sem tam bila kar nekaj časa, pri pouku ves čas, jaz zdaj vem, zakaj so oni tako dobri. Ampak tam se začne že pri fakultetah, tam lahko študirajo najboljši in ravnateljica te fakultete je razlagala, 800 se jih je prijavilo, 30 jih je bilo izbranih skozi vse tiste procese. Pri nas pa gre na pedagoško fakulteto študirat tisti, ki ni uspel kje drugje. Ne vsi, zdaj posplošujem in analiziram.

13. Absolutno to poskušamo, s temeljitimi analizami ugotavljamo kje so slabi učenci in potem iščemo poti, tudi z neprestanim izobraževanjem učiteljev, pri nas se izobražujemo ogromno. Tudi zdaj so pri nas izobraževanja (tudi med počitnicami) in te nove kompetence, ki jih učitelj rabi, absolutno usposabljam. Tako vsi učitelji sedaj že obvladajo spletno učilnico, imajo spletno učilnico, če boste šli gledat, vsi obvladajo interaktivno tablo, zdaj nadgrajujemo z gospodom, ki ga imamo tukaj, ker je to zdaj ena izmed novih kompetenc. Ena izmed novih kompetenc učitelja 21. stoletja so tudi jezikovne kompetence tako kot so Finci najboljši lingvisti na svetu, se trudimo, da bi mi bili najboljši lingvisti na naši šoli v Sloveniji, ravno zdaj v počitnicah se začne izvajati tečaj 1. in 2. stopnje angleščine za učitelje in tajnice, tehnično osebje, nemščine pa ne, ker za 4 tedne odhajamo študirat v Berlin, tudi jaz sem bila in tam opravljamo izpite. Otroci opravljajo izpite, jaz opravljam izpite, če greste opravljat magisterij, veste, da to rabite, ampak jaz sem to mogla imeti že prej. Tako, da na šoli ni človeka, ki ne bi obvladal računalnika, pametne table, spletne učilnice in ni človeka, ki ne bi govoril tujega jezika. Dosti tujcev prihaja na šolo. Ena pa je tisto, da znaš komunicirati, da si upaš, da si drzneš, torej pridobivamo tudi na samozavesti, današnji učitelj je zelo nesamozavesten. Če se težko odloči med učbeniki, oziroma mu mora nekdo predpisati, če ne zna postaviti meje med stroko in laično javnostjo, večkrat slišim kaj bodo rekli starši. Tu je stroka, tu morate znati zagovarjati.
14. Zdaj mi te rezultate delamo, ne samo, da jih napravimo, enostavno bi morali videti, kakšne temeljite raziskave imamo mi na tem področju, tudi na samem uspehu. Na samem učnem uspehu, na nacionalnih preizkusih, na zadovoljstvu vseh akterjev (staršev, učencev in učiteljev), na področju vzgoje, prehrane. Vse to počnemo vsak na svojem področju in vsak mora pripraviti predlog izboljšav, ki je potem sprejet ne samo med učitelji, ampak tudi na svetu staršev, na svetu šole in na šolski skupnosti, s katere ravnokar prihajam. Torej mora biti nek konsenz, kajti v izboljšavo morajo potem biti vsi vključeni. Zato mogoče tudi nismo pod državnim povprečjem, ker nam je to zelo pomembno. Celó zdaj, ko ni več splošnega učnega uspeha. Mi v Kopru načrtujemo in delamo analize in smo enostavno izračunali srednjo oceno, kaj se godi. V petem razredu je pri slovenščini precej padla in o tem je lahko veliko razprav ter dela, zakaj se je to zgodilo. Potem pa me je zanimalo, koliko je bilo otrok z učnimi težavami pri slovenščini ob koncu prvega polletja; ob poletju so imeli kar veliko težav. Potem pa se je s tem v povezavi ocena nekoliko znižala-3,4. Tako imamo pri vseh, pri matematiki ni takšnega padca, na koncu 9. razreda sploh ni težav. Pri angleščini so zelo visoke

ocene, 4 in 5, v 6. razredu so rezultati na NPZ-jih visoki. Pri nemščini pa so še posebej visoki. Naša šola je po rezultatih visoko uvrščena. Ocene pa padajo v petem razredu. Mi opravimo temeljito kvantitativno in kvalitativno analizo. Točno vemo pri katerih nalogah so učenci pod in nad povprečjem pri NPZ-jih. In na tistih nalogah potem delajo, zdaj na bralnem razumevanju. Ulomki jim ne grejo, so podpovprečno uvrščeni. Bralno pismenost bomo sedaj izboljšali, že v letnem delovnem načrtu učitelji to načrtujejo. Prvi razred-cilj učiteljev, da 50 % otrok zna že obnoviti zadeve. Razvijanje bralne tehnike (avtomatizem), temu sledi branje z razumevanjem. Zadali so si, da ob koncu 2. razreda vsi učenci osvojijo tehniko branja, to je brezhibno, brez tega ne morejo iti naprej. Potem pa dvignejo nivo bralne pismenosti na $\frac{3}{4}$ vseh učencev brez razumevanja. Sledijo aktivnosti, kako bodo to dosegli, kdo bo to delal, s čim. To je kar ogromno. Kako pa vemo, da so izboljšali? Na začetku leta dobijo poseben reprezentativen test, na sredini šolskega leta in na koncu, tako vemo, da se dviguje. In učitelji na koncu napišejo poročilo ali so to dosegli ali ne ter obrazložiti, če niso dosegli (zakaj ne). To delajo vsi tako na razredni stopnji, ker je takšen načrt. Vsi so si zadali cilj na nacionalnih preizkusih znanja doseči državno povprečje v tekočem šolskem letu z vertikalnim povezovanjem učiteljev od 1. do 9. razreda, da si povejo kaj morajo znati tam, kje so s tem branjem in razumevanjem (tudi na področju tujega jezika).

15. Odstotek otrok s posebnimi potrebami je dokaj visok glede na tiste odločbe o dodatni strokovni pomoči, čeprav stroka govori, da teh otrok ne bi smelo biti več kot 20 % na slovenskih osnovnih šolah. Ker pa učitelji niso educirani v tej smeri, pogosto zamenjajo te motnje. Opažam, da učitelji mislijo, da če ima otrok odločbo otroka s posebnimi potrebami, da si zasluži oceno 2. Vsem brez odločb pa avtomatično delijo višje ocene, 3, 4 in 5. Zato doktor Slavko Gaber ugotavlja v enem svojem članku, da ocene niso več merilo uspeha ter, da je sramota že dobiti oceno 3. In tudi starši pritiskajo na učitelje, če imajo otroci 3. Zato menim, da ti otroci s posebnimi potrebami nekoliko znižujejo kriterij ocenjevanja. Jaz sem sicer učitelje na to opozorila, že jim vodim ta diskurz, da je krivica, če daš učencu previsoko oceno, ker ima otrok pravico, da ve, kje je s svojim znanjem. In se potem odločiti, če je slaba ocena (nezadostna), da se je premalo učil. Tam, kjer ni neuspeha, ne more biti uspeh. Ne morejo biti vsi kos in niso vsi kos, ne nekoč, ne danes, ne jutri, takšnemu načinu dela. Ocenjevanje je torej bolj blago.

16. Izobražujemo učitelje in vse sodelavce v smeri vedno kakovostnejšega poučevanja, to je danes nuja. Kot sem že rekla, vedno vidimo svojo vizijo v nenehnem posodabljanju učnega procesa, zavedamo se tega, da so spremembe tako silovite, da kar je veljalo včeraj, danes več ne. Da imamo težave pri motiviranju otrok za doseganje čim boljših rezultatov, vendar organiziramo izobraževanje prav v tej smeri, hkrati pa osveščamo tudi starše, kajti ta izobraževanja imamo skupaj z njimi. Ravno kar smo imeli na prvem roditeljskem sestanku to motivacijo otrok, doktor Vilijem Ščuka. Torej v obliki delavnic, predavanj, pogovorov, posvetov, šole za starše.
17. Žal tu ni nobene raziskave na šoli izvedene, da bi to lahko z gotovostjo rekla, če pa vprašate za mojo oceno, bi se zelo težko opredelila, ker so nekateri učenci preveč obremenjeni in zato lahko interesna dejavnost negativno vpliva na uspeh, ker enostavno nimajo časa. Starši jih vpisujejo v glasbene, plesne šole, v tekmovanja, v verouk in potem zaradi tega ne zmorejo šolskega dela. Ker pa ni raziskave, tega ne morem trditi gotovo, je lahko tudi nasprotno, da če se ti bioritem spremeni tako na hitro, da si vedno v pogonu, zmoreš. Tako menijo ljudje, ki imajo veliko vsega in v bistvu tudi veliko zmorejo.
18. Jaz menim in to sem tudi rekla, da ta način, ki je bil izbran tudi s strani varuhinje človekovih pravic, da se je prst uperil v Prekmurje, kako smo tako izjemno nizko, ni bil pravi, če želimo doseči cilj, da ti učenci ne bi bili oškodovani. Tako kot sem povedala jaz v Portorožu tudi javno, tako so ti učenci dobili še eno stigmo. Že tako imamo stigmo, da je tukaj največ alkohola, je največ brezposelnih, najbolj revni in zdaj imam občutek, da smo dobili še stigmo, da smo najbolj zabiti, da tako rečem. To ni bil pravi način, sem pa prepričana, da se nekdo mora s tem ukvarjati. V prvi vrsti se mora o tem spraševati ravnatelj na šoli skupaj s svojimi učitelji, potem pa je nujno, da se s tem ukvarja tudi Zavod za šolstvo. Ne, da bi s prstom spet pokazal na katero šolo, vi ste krivi, ampak, da si te rezultate pridobi, potem pa strokovno poskuša pomagati temu kolektivu, tej šoli, da dobi večje rezultate, ker to so resnično učenci potem nekje oškodovani, če so tako nizko s svojim znanjem. Ni pa NPZ edini merilo uspešnosti, to je pa gotovo. To, da imaš ti bogato, srečno otroštvo, ni garant, da boš v življenju uspel. Da pravzaprav v življenju uspejo tisti, ki tega niso imeli. Če pogledate Ruse, ki jim marsikaj primanjkuje pa kaj vse imajo. In ni pomembno od kod izviraš, ampak kam si se namenil priti. In prav ta oškodovanost na teh področjih in revščina pogosto ljudi, če poznamo zgodovino, sili, da dosežejo kaj več v življenju, zato je tudi iz tega okoliša, če sem sedaj na prekmurskem koncu, veliko doktorjev znanosti in veliko pomembnih

ljudi. Tako je kot pravim, kdor ni imel slabe pogače, dobre ne more ceniti. In, da se tisti, ki smo imeli slabo pogačo, mogoče v življenju bolj potrudimo za doseg svojih ciljev, ni pa pomembno od kod izviraš, ampak kam si se namenil priti.

Drugi intervju

Oseba B:

1. Dominika Sraka, univ. diplomirana psihologinja.
2. Ravnateljica.
3. V vzgoji in izobraževanju 24 let, na tem delovnem mestu dve leti.
4. Naša šola se nahaja v manjšem mestu, od večjega mesta smo oddaljeni 50 km.
5. V zadnjih dveh letih smo opremljenosti z IKT tehnologijo posvetili večjo pozornost, tako imamo trenutno na celi šoli 4 učilnice pokrite z interaktivnimi tablamami, dodatne tri učilnice pa še s kompletom računalnik plus LCD projektor, dva prenosna LCD projektorja in več prenosnih računalnikov, imamo tudi opremljeno računalniško učilnico in dostop do interneta v vseh učilnicah, nimamo pa še v vsaki učilnici računalnika; učenci imajo dostop v računalniški učilnici.
6. Podatke o uspešnosti učencev zbiramo vsako šolsko leto in so del zaključnega poročila šole. Zbiramo podatke o učni uspešnosti, rezultatih na NPZ in dosežke učencev na raznih predmetnih tekmovanjih iz znanja v okviru interesnih dejavnosti. Lani smo bili pri vseh treh predmetih nadpovprečno ocenjeni v šestih razredih, udeležilo se je 80 % učencev pri NPZ, ti učenci so bili uspešnejši od devetošolcev, ki se razlikujejo po ocenah glede na različne predmete-nadpovprečni rezultati so se namreč pokazali pri slovenščini, pri matematiki ter likovni vzgoji pa smo bili pod slovenskim povprečjem.
7. Uspešnost učencev premerimo dvakrat letno na posebnih problemskih konferencah, ki jih planiramo mesec ali dva pred redovalnimi konferencami in na katerih se dogovorimo o možnostih pomoči učencem, ki so manj uspešni; poročila šole morajo po zakonu tudi posebej biti opravljena, zapisana.
8. Večjo pozornost namenjamo doseganju boljših rezultatov na NPZ, zlasti na področju matematike. Za izboljšanje rezultatov smo povzeli naslednje aktivnosti:
 1. Kvaliteta pouka in priprava na NPZ v šoli (na individualnem nivoju oziroma vsak učitelj kot posameznik), kar nameravamo izboljševati tudi v prihodnje
- Predstavitev rezultatov učencem,

- Podrobna analiza nalog,
 - Na kaj morajo biti učenci pozorni pri reševanju nalog,
 - Kje delajo najpogostejše napake.
2. Prispevek učencev
- Priprava na NPZ doma,
 - Dostopnost nalog za vajo (knjižnica, internet).
3. Prispevek staršev
- Predstavitev rezultatov nacionalnih preizkusov znanja staršem z analizo nalog in analizo najpogostejših težav, ki jih imajo učenci pri reševanju.
4. Vertikalno povezovanje med učitelji razredne in predmetne stopnje s ciljem izboljšati rezultate na NPZ.
9. Uspešnost učencev na šoli je primerljiva s slovenskim povprečjem, zlasti v šestem razredu, kjer je udeležba na NPZ prostovoljna (v pozitivno smer izstopajo rezultati pri angleškem jeziku in so vsa leta nad povprečjem). Zelo blizu ali celo nad povprečjem smo tudi pri slovenščini tako v šestem kot devetem razredu, nekaj slabši so rezultati pri matematiki, ki pa se v zadnjih treh letih izboljšujejo.
10. Da, pri matematiki. Mislim, da za to obstaja več razlogov. Slabša motiviranost učencev za pouk matematike, negativna stališča staršev do predmeta, dodatno izobraževanje otrok izven šole se osredotoča na tečaje tujih jezikov in podobno, ne pa na pomoč pri matematiki...
11. Dejavniki slabšega uspeha učencev:
- Učenci s svojimi značilnostmi (sposobnosti, interesi in zanimanja, motivacija, osebnostne značilnosti...)
 - Šolsko okolje (kvaliteta pouka, spodbude in motivacija, oblike učne pomoči, usmerjenost v dosežke in podobno)
 - Ožje družinsko okolje (spodbudno oziroma manj spodbudno, bolj ali manj usmerjeno v dosežke, materialne zmožnosti družin...)
 - Širše okolje (možnosti za razvijanje interesov, pridobivanje novih znanj, organizacija in možnosti nadaljnega izobraževanja, specifične in značilnosti širšega okolja-regije).
12. Mislim, da so v naši regiji velikega pomena specifične značilnosti regije kot celote (visoka brezposelnost, materialne razmere, nemotiviranost...). Pomemben dejavnik je tudi to, da večina srednjih šol v regiji nima omejitev vpisa, kar pomeni, da rezultat na NPZ za učence pri vpisu v srednjo šolo ni pomemben.
13. Odgovor pri osmem vprašanju.

14. Seznanjena sem z rezultati raziskave, ki je bila narejena v okviru Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, v kateri se je pokazalo, da ima velik vpliv na rezultate NPZ socialno-ekonomski status družin, iz katerih učenci izhajajo. Vsako leto izvajamo tudi anketo o zadovoljstvu udeležbe v izobraževalnem procesu.
15. Na naši šoli imamo okrog 8 % otrok z odločbami o usmeritvi in 7-8 % romskih učencev. Če je učencev s posebnimi potrebami in Romov v posamezni generaciji več, to vsekakor vpliva na uspeh na NPZ-jih, znižuje se namreč povprečni šolski rezultat zaradi prilagojenosti preizkusov, vendar zahtevnost nalog ostaja ista.
16. Učitelje spodbujamo k nenehnemu stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju, pri čemer organiziramo skupna izobraževanja za celoten kolektiv s poudarkom na temah, ki so zanimive vsem učiteljem. Trenutno smo vključeni v izobraževanje v organizaciji šole za ravnatelje Učenje učenja. Učitelje spodbujamo tudi k individualnemu usposabljanju, glede na njihove lastne potrebe.
17. Vključenost v interesne in druge obšolske dejavnosti je najbrž povezano z določenimi spodbudami v družinskem okolju, zato najbrž posredno tudi vpliva na uspešnost učencev.
18. 90 % dejavnikov:
- Socialno ekonomski status
 - Šolsko okolje (težko je meriti učiteljevo delo-različni učitelji poučujejo šolske predmete); kvaliteta pouka
 - Splošna kvaliteta pouka na šoli že od prvega razred naprej
 - Motivacija učiteljev (brez posebnih priprav nekaterih, drugi vzamejo zadevo resno); posebne priprave na NPZ-je pri pouku ni

Tečaji tujih jezikov obstajajo, pri matematiki recimo tega dodatnega izobraževanja, poglobljanja znanja ni.

Priloga C: Anketni vprašalnik, izveden z dijaki 1. letnikov 3 srednjih šol v Prekmurju (Gimnazija Murska Sobota, Srednja biotehniška šola Rakičan, Srednja ekonomska šola Murska Sobota)

Spletna anketa

Pomen šolske uspešnosti v sodobni družbi Lepo pozdravljen/a! Sem Nina Jug, študentka Fakultete za družbene vede, smer Analitska sociologija. Na tebe kot dijaka prvega letnika srednje šole v Prekmurju se obračam z vprašanji, ki bodo služila za pridobitev pomembnih podatkov v okviru raziskave in diplomskega dela o UČNEM USPEHU OSNOVNOŠOLCEV V PREKMURJU. Vljudno prosim, da odgovoriš na naslednja vprašanja, ki se nanašajo na TVOJA OSNOVNOŠOLSKA LETA.

Podatki bodo uporabljeni zgolj v študijske in raziskovalne namene; anketa je anonimna, za morebitne napake se opravičujem. Hvala za sodelovanje v raziskavi.

* Zahtevano

1. Spol * Označi ustrezen odgovor

- Ženski
- Moški

2. Katero osnovno šolo si obiskoval/a? * Dopiši

3. Katero srednjo šolo obiskuješ? * Dopiši

4. Kje živiš? * Označi ustrezen odgovor

- Na vasi
- V mestu

5. S kom živiš? Označi ustrezen odgovor

- Z obema biološkima staršema
- Samo z enim od bioloških staršev
- Z enim biološkim staršem in mačeho/očimom
- Z obema ne-biološkima staršema
- Drugo:

6. Tvoj splošni učni uspeh v osmem razredu osnovne šole je bil * Označi ustrezen odgovor

- Odličen
- Prav dober
- Dober
- Zadosten
- Ne zadosten

7. Tvoj splošni učni uspeh v devetem razredu osnovne šole je bil * Označi ustrezen odgovor

- Odličen
- Prav dober
- Dober
- Zadosten
- Ne zadosten

8. Koliko otrok živi v vaši družini, vključno s tabo? Označi ustrezen odgovor

- En otrok
- Dva otroka
- Trije otroci
- Več kot trije otroci

9. Kaj od naštetega imate doma? Označi ustrezen odgovor (možnih je več odgovorov)

- Televizor
- Računalnik
- Internet
- Radio

10. Kako ocenjuješ življenjski standard vaše družine? * Označi ustrezen odgovor

- Le s težavo se prebijamo skozi mesec
- Imamo dovolj za skromno življenje
- Nimamo finančnih težav
- Zelo udobno živimo

11. Koliko prostora imaš doma? Označi ustrezen odgovor

- Nimam lastne sobe niti posebnega prostora zase
- Nimam lastne sobe, imam pa prostor zase
- Imam lastno sobo

12. Kaj tvoja mati (oziroma skrbnica v nadaljevanju) trenutno dela? Označi ustrezen odgovor

- Brezposelna
- Zaposlena za polni delovni čas
- Zaposlena za polovični delovni čas
- Študentka
- Prostovoljno delo
- Gospodinja
- Nezmožna za delo zaradi bolezni/invalidnosti
- Upokojenka
- Ne vem
- Drugo:

13. Kaj tvoj oče (oziroma skrbnik v nadaljevanju) trenutno dela? Označi ustrezen odgovor

- Brezposeln
- Zaposlen za polni delovni čas
- Zaposlen za polovični delovni čas

- Študent
- Prostovoljno delo
- Gospodinjec
- Nezmožen za delo zaradi bolezni/invalidnosti
- Upokojenec
- Ne vem
- Drugo:

14. Katera je najvišja raven izobrazbe, ki jo je dokončala tvoja mati? Označi ustrezen odgovor

- Osnovna šola
- Srednja šola
- Višja šola
- Visoka šola
- Magisterij
- Doktorat

15. Katera je najvišja raven izobrazbe, ki jo je dokončal tvoj oče? Označi ustrezen odgovor

- Osnovna šola
- Srednja šola
- Višja šola
- Visoka šola
- Magisterij
- Doktorat

16. Kako pogosto ti je tvoja mati v zadnjem letu povedala, da je zate pomembno, da si uspešen/uspešna v šoli? (Če nimaš mame ali skrbnice, preskoči na vprašanje številka 19)
Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

17. Kako pogosto je tvoja mati v zadnjem letu pokazala veliko zanimanja za tvoj napredek v šoli? Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

18. Kako pogosto te je tvoja mati v zadnjem letu slišala in tudi razumela? (Recimo glede pozitivnih dogodkov in tudi težav v šoli) Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

19. Kako pogosto ti je tvoj oče v zadnjem letu povedal, da je zate pomembno, da si uspešen/uspešna v šoli? (Če nimaš očeta ali skrbnika, preskoči na vprašanje številka 22) Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

20. Kako pogosto je tvoj oče v zadnjem letu pokazal veliko zanimanja za tvoj napredek v šoli? Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

21. Kako pogosto te je tvoj oče v zadnjem letu slišal in tudi razumel? (Recimo glede pozitivnih dogodkov in tudi težav v šoli) Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

22. Kako pogosto si se v zadnjem letu pogovarjal/a z vsaj enim od staršev (oziroma skrbnikov) o svojih izkušnjah/doživljajih/delu v šoli? * Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

23. Kako pogosto si v zadnjem letu razpravljaj/a z vsaj enim od staršev o aktualnih političnih, socialnih vprašanjih ali vsakdanjih stvareh? Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

24. Kako pogosto si z vsaj enim od staršev obiskal/a muzej, gledališče, kino ali opero? Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

25. Kako pogosto si v zadnjem letu z vsaj enim od staršev počel/a aktivnosti, kot je šport? Označi odgovor na lestvici, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

27. Z vsaj enim od staršev sva si blizu * Označi na lestvici, v kolikšni meri se strinjaš s trditvijo, kjer 1 pomeni sploh ne velja, 5 pa popolnoma velja

1 2 3 4 5

Sploh ne velja Popolnoma velja

28. Vsaj eden od staršev me nadzoruje pri šolskih dejavnostih, obveznostih * Označi na lestvici, v kolikšni meri se strinjaš s trditvijo, kjer 1 pomeni sploh ne velja, 5 pa popolnoma velja

1 2 3 4 5

Sploh ne velja Popolnoma velja

29. Spodbuda mojih vrstnikov pri izpolnjevanju učnih nalog, obveznosti Označi na lestvici, v kolikšni meri je zate omenjeno pomembno, kjer 1 pomeni povsem nepomembno, 5 pa zelo pomembno

1 2 3 4 5

Povsem nepomembna Zelo pomembna

30. Koliko imaš prijateljev, na katere se lahko zanesesh? * Dopiši

31. V šoli in v razredu se dobro počutim * Označi na lestvici, v kolikšni meri se strinjaš s trditvijo, kjer 1 pomeni sploh ne velja, 5 pa popolnoma velja

1 2 3 4 5

Sploh ne velja Popolnoma velja

32. Učenje in druge dejavnosti v povezavi s šolo mi ne ležijo * Označi na lestvici, v kolikšni meri se strinjaš s trditvijo, kjer 1 pomeni sploh ne velja, 5 pa popolnoma velja

1 2 3 4 5

Sploh ne velja Popolnoma velja

33. Če se ne bi učil/a, bi bil/a izključen/a iz svoje družbe * Označi na lestvici, v kolikšni meri se strinjaš s trditvijo, kjer 1 pomeni sploh ne velja, 5 pa popolnoma velja

1 2 3 4 5

Sploh ne velja Popolnoma velja

34. Nesmiselno se je boriti za visoke učne dosežke, saj so današnje zaposlitve preveč nepredvidljive, negotove * Označi na lestvici, v kolikšni meri se strinjaš s trditvijo, kjer 1 pomeni sploh ne velja, 5 pa popolnoma velja

1 2 3 4 5

Sploh ne velja Popolnoma velja

35. Kako pogosto je bilo zate v osnovni šoli značilno, da si od pouka izostajal/a nepravilno in se neodgovorno, neprimerno obnašal/a? Označi na lestvici, v kolikšni meri omenjeno velja zate, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

36. Moja prihodnja izobrazba se mi zdi pomembna * Označi na lestvici, v kolikšni meri je omenjeno zate pomembno, kjer 1 pomeni povsem nepomembno, 5 pa zelo pomembno

1 2 3 4 5

Povsem nepomembna Zelo pomembna

37. Moje možnosti za kariero se mi zdijo pomembne * Označi na lestvici, v kolikšni meri je omenjeno zate pomembno, kjer 1 pomeni povsem nepomembno, 5 pa zelo pomembno

1 2 3 4 5

Povsem nepomembne Zelo pomembne

38. Kateri časopis od naštetih redno (torej tednike enkrat tedensko, mesečnike enkrat mesečno in podobno) bereš? Označi ustrezen odgovor (možnih je več odgovorov)

- Delo
- Večer
- Pomurski Vestnik
- Slovenske novice
- Pil
- Gea
- National Geographic
- Drugo:

39. Kje večinoma dostopaš do časopisov, ki jih redno bereš? Označi ustrezen odgovor (možnih je več odgovorov)

- Naročeno imamo doma
- Kupim sam/a
- Berem v knjižnici
- Berem preko interneta
- Posodim si od prijatelja

40. Kako pogosto obiskuješ knjižnico? Označi ustrezen odgovor

- Tedensko
- Mesečno
- Redkeje kot enkrat na mesec

- Nikoli

41. Kakšno vrsto literature si izposojaš, če obiskuješ knjižnico? Označi ustrezen odgovor (možnih je več odgovorov); če ne obiskuješ knjižnice, preskoči na vprašanje številka 42

- Učbeniki, strokovna literatura, za dodatno pomoč pri učenju (enciklopedije, leksikoni, matematični in drugi priročniki)
- Romani
- Mladinska literatura
- Znanstvena fantastika
- Klasična dela
- Stripi
- Drugo:

42. Kaj od naštetega ste imeli na osnovni šoli? * Označi ustrezen odgovor (možnih je več odgovorov)

- Računalnik
- Televizija
- Projektor
- Internet
- Interaktivne table
- Šolski radio
- Šolski časopis

43. Osnovna šola, ki sem jo obiskoval/a, je dovolj opremljena s tehnološkimi pripomočki * Označi na lestvici, v kolikšni meri se strinjaš s trditvijo, kjer 1 pomeni sploh ne velja, 5 pa popolnoma velja

1 2 3 4 5

Sploh ne velja Popolnoma velja

44. Večina učiteljev me je spodbujala k doseganju čim boljših rezultatov * Označi na lestvici, v kolikšni meri se strinjaš s trditvijo, kjer 1 pomeni sploh ne velja, 5 pa popolnoma velja

1 2 3 4 5

Sploh ne velja Popolnoma velja

45. Če so te učitelji spodbujali, na kratko razloži na kakšen način (prilagojene naloge, zahtevnejše naloge, dodatne naloge) Dopiši (če te učitelji niso spodbujali, preskoči na

vprašanje številka 46.)

46. Kako pogosto si imel/a konflikte z učitelji/učiteljicami? * Označi na lestvici, kako pogosto se je dogajalo omenjeno, kjer 1 pomeni nikoli, 5 pa zelo pogosto

1 2 3 4 5

Nikoli Zelo pogosto

47. Ali si se odločil/a za nacionalni preizkus znanja v šestem razredu, ki je potekal v tvojem šolanju na osnovni šoli? * Označi ustrezen odgovor

- Da
- Ne

48. Si se doma dodatno pripravljaj/a na nacionalni preizkus znanja v devetem razredu osnovne šole? Označi ustrezen odgovor

- Da
- Ne

49. Kdo ti je pri tem pomagal? Označi ustrezen odgovor (možnih je več odgovorov)

- Učitelji
- Starši
- Drugo:

50. Ali si imel/a ti in tvoji starši vpogled v rezultate svojega nacionalnega preizkusa znanja?

Označi ustrezen odgovor

- Da
- Ne

51. Na kratko razloži ali si bil/a zadovoljen/zadovoljna s svojim rezultatom nacionalnega preizkusa znanja v devetem razredu * Dopiši

52. Kaj meniš o nacionalnih preizkusih znanja? * Označi ustrezen odgovor (možnih je več odgovorov)

- So pomembna informacija o mojem znanju, učni uspešnosti
- Kažejo različne dosežke, uspehe in tudi neuspehe učencev na državni ravni
- Niso primerni za ugotavljanje in primerjavo uspešnosti osnovnošolskih učencev Slovenije
- Drugo:

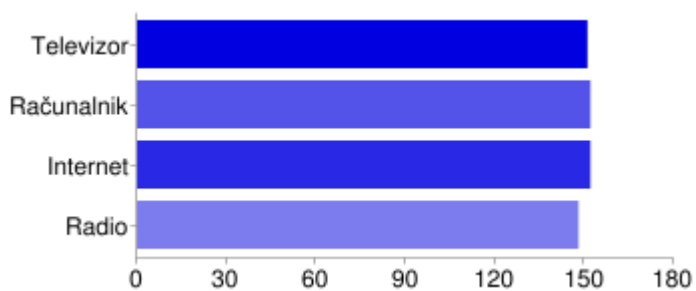
53. Če je še kaj drugega, kar bi mi rad/a povedal/a o svojih izkušnjah v šoli, v družinskem okolju ali o upih ter strahovih na področju, ki ga raziskujem Dopiši

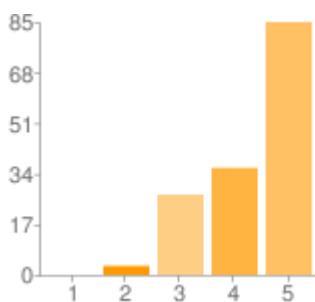
Uporablja tehnologijo [Google Dokumentov](#) [Prijavite zlorabo](#) - [Pogoji storitve](#) - [Dodatni pogoji](#)

Priloga Č: Grafikoni s ključnimi ugotovitvami, pridobljenimi z anketnim vprašalnikom, izvedenim z dijaki 1. letnikov 3 srednjih šol v Prekmurju

Grafikon: Struktura vzorca glede na dobrine, ki jih poseduje učenčeva družina

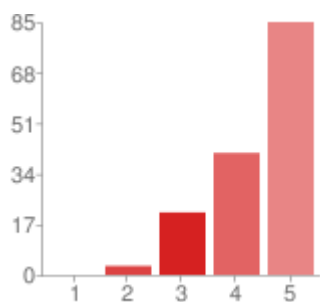

Grafikon: Struktura vzorca glede na pomembnost otrokove učne uspešnosti za mater

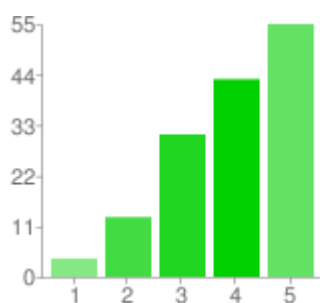
Nikoli Zelo pomembno

Grafikon: Struktura vzorca glede na pomembnost otrokovega učnega napredka za mater

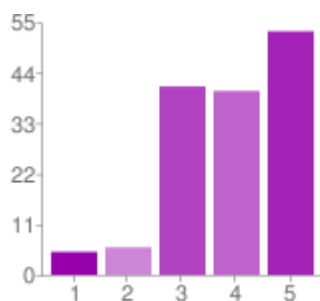
Nikoli Zelo pomembno

Grafikon: Struktura vzorca glede na pomembnost otrokove učnega uspešnosti za očeta

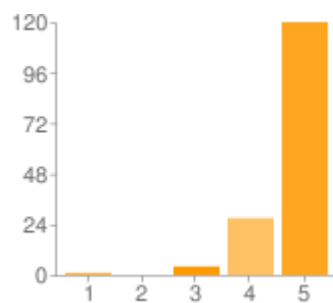
Nikoli Zelo pomembno

Grafikon: Struktura vzorca glede na pomembnost otrokovega učnega napredka za očeta

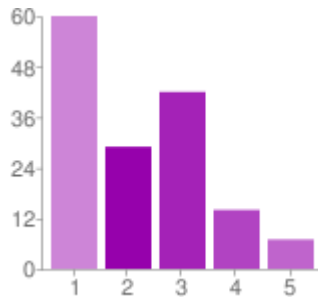
Nikoli Zelo pomembno

Grafikon: Struktura vzorca glede na pomembnost učenčeve prihodnje izobrazbe

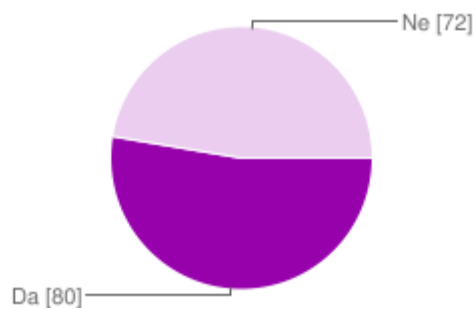
Povsem nepomembno Zelo pomembno

Grafikon: Struktura vzorca glede na trditev, da se je nesmiselno boriti za visoke učne dosežke, saj so današnje zaposlitve preveč negotove, nepredvidljive

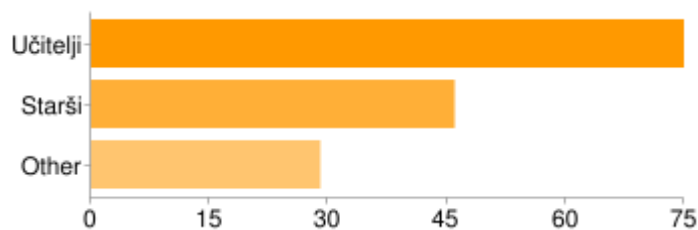

Sploh ne velja Popolnoma velja

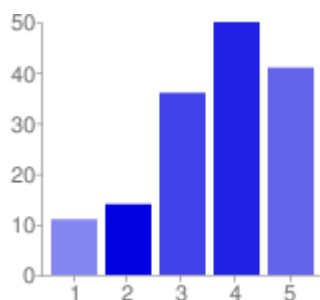
Grafikon: Struktura vzorca glede na odločitev za nacionalni preizkus znanja v 6. razredu osnovne šole

Grafikon: Struktura vzorca glede na vprašanje kdo jim je pri pripravah pomagal

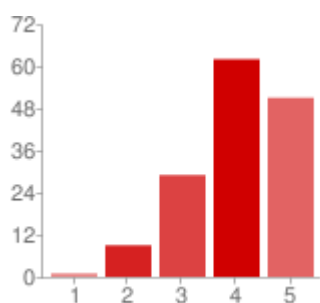

Grafikon: Struktura vzorca glede na nadzor vsaj enega izmed staršev pri otrokovih šolskih obveznostih, dejavnostih

Sploh ne velja Popolnoma velja

Grafikon: Struktura vzorca glede na učenčevo počutje v šoli in v razredu

Sploh ne velja Popolnoma velja

Grafikon: Struktura vzorca glede na vprašanje ali so se učenci doma dodatno pripravljali za nacionalni preizkus znanja v 9. razredu

